

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ КРИВОРІЗЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Факультет педагогічної освіти
Кафедра дошкільної і спеціальної освіти**

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Ковшар О.В.
«___» _____ 2024 р.

Реєстраційний № _____

«___» _____ 2024 р.

**ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНО СПРЯМОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ
ШЕСТИРІЧНОЇ ДИТИНИ ЗАСОБОМ ПОВЧАЛЬНИХ ІСТОРІЙ**

Кваліфікаційна робота студентки

групи ЗДОМ-23

ступінь вищої освіти «магістр»

спеціальності 012 «Дошкільна освіта»

Степаненко Катаріни Володимирівни

Керівник кандидат філологічних наук, доцент
Останіна Г. Г.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

Кривий Ріг – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	6
1.1. Поняття гуманістичної спрямованості особистості в науковій літературі	6
1.2. Принципи й закономірності формування колективних взаємин дошкільників із дорослими та однолітками.....	9
1.3. Формування гуманістичних цінностей у дошкільників засобами повчальних історій	24
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ	33
2.1. Система формування гуманістичної спрямованості засобом повчальних історій	33
2.2. Обґрунтування педагогічних умов виховання гуманності старших дошкільників	63
2.3. Рекомендації щодо формування гуманістичної спрямованості дошкільників старшого віку засобами повчальних історій	69
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76

ВСТУП

Актуальність теми. Гуманістична спрямованість особистості є важливим аспектом розвитку дітей старшого дошкільного віку. У цей період формується основа моральних і етичних цінностей, які впливають на подальший розвиток особистості. В умовах сучасних соціальних та економічних змін в Україні проблема гуманістичного виховання дітей і молоді набуває особливого значення. Це обумовлено необхідністю створення моральної атмосфери в суспільстві, яка сприяє впровадженню гуманних цінностей у всі сфери суспільного життя. Важливо формувати у дітей вимогливість до себе та інших, чесність, довіру та високу відповідальність.

Виховання гуманістичної спрямованості особистості у дітей є критичним для розвитку суспільства. Діти, які зростають у середовищі, де цінуються емпатія, доброта і взаємоповага, з більшою ймовірністю виростають відповідальними громадянами, здатними робити позитивний внесок у соціум. Це не тільки покращує якість міжособистісних стосунків, але й сприяє створенню стійкої та здорової соціальної структури.

Один з ефективних методів формування гуманістичних якостей у дітей – використання повчальних історій. Повчальні історії мають потужний потенціал у вихованні моральних якостей, оскільки вони створюють емоційний зв'язок з дітьми і допомагають їм засвоювати цінності через ідентифікацію з героями історій. Такі історії часто містять чіткі моральні уроки, які легко зрозуміти і запам'ятати. Це сприяє формуванню у дітей емпатії, доброти, чесності, відповідальності та інших гуманістичних якостей.

Завдяки повчальним історіям діти можуть вчитися на прикладах поведінки героїв, що сприяє розвитку критичного мислення та здатності до самостійного прийняття рішень. Через емоційний зв'язок з героями і ситуаціями, описаними в сюжетах, діти легше засвоюють моральні цінності і розуміють важливість їхнього дотримання у повсякденному житті.

Таким чином, актуальність теми обумовлена необхідністю розвитку гуманістичних цінностей у дітей старшого дошкільного віку в умовах сучасного українського суспільства. Це забезпечує гармонійний розвиток особистості та сприяє створенню морально здорового суспільства, здатного до взаємодії на основі довіри, чесності та відповідальності. Виховання гуманістичної спрямованості є не лише питанням особистого розвитку дитини, а й важливим кроком до побудови етичного та гармонійного суспільства, де кожен індивід відчувається цінним та захищеним.

Метою дослідження є виявлення та обґрунтування ефективних методів формування гуманістичної спрямованості особистості старшого дошкільника засобом повчальних історій.

На основі визначеної мети було поставлено ряд **завдань**:

- розкрити поняття гуманістичної спрямованості особистості в науковій літературі;
- виявити принципи й закономірності формування колективних взаємин дошкільників із дорослими та однолітками;
- дослідити формування гуманістичних цінностей у дошкільників засобами повчальних історій;
- проаналізувати педагогічний досвід формування гуманістичної спрямованості дошкільників старшого віку засобами повчальних історій;
- розкрити систему формування гуманістичної спрямованості засобом повчальних історій;
- обґрунтувати педагогічні умови виховання гуманності старших дошкільників;
- розробити рекомендації щодо формування гуманістичної спрямованості дошкільників старшого віку засобами повчальних історій.

Об'єкт дослідження – методи та засоби використання повчальних історій для формування гуманістичних якостей у дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – формування гуманістичної спрямованості особистості старшого дошкільника засобом повчальних історій.

Методи дослідження. Під час виконання дослідження нами було використано комплекс методів:

- теоретичні (аналіз, синтез, класифікація, систематизація, конкретизація);
- емпіричні (спостереження, педагогічний експеримент);
- методи кількісної та якісної обробки даних.

Практичне значення одержаних результатів дослідження. Результати дослідження можуть бути застосовані в освітньо-виховному процесі, де педагоги зможуть інтегрувати повчальні історії в навчальні програми, використовуючи їх як інструмент для розвитку моральних і етичних цінностей у дітей. Крім того, у роботі з батьками рекомендації щодо читання та обговорення повчальних історій вдома допоможуть батькам активно сприяти формуванню гуманістичних якостей у своїх дітей. Загалом, результати дослідження сприятимуть підвищенню ефективності виховного процесу, забезпечуючи гармонійний розвиток особистості дітей старшого дошкільного віку та формування у них моральних та етичних якостей, необхідних для життя у сучасному суспільстві.

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Робота має 4 рисунки та 4 таблиці. Загальний обсяг дослідження становить 75 сторінок, список використаних джерел містить 58 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Поняття гуманістичної спрямованості особистості в науковій літературі

Гуманістична спрямованість особистості – це сукупність ціннісних орієнтацій, переконань, ставлень і поведінкових проявів, які характеризуються повагою до людини, прийняттям її унікальності, емпатією та здатністю до співпереживання. У науковій літературі це поняття розглядається як центральний елемент виховання, спрямований на формування морально-етичних якостей дитини та її інтеграцію в соціум на основі гуманістичних принципів. Гуманістична спрямованість є міждисциплінарною категорією, яка розглядається з позицій педагогіки, психології, філософії та соціології. Виходячи з аналізу наукових джерел, можна виділити кілька основних підходів до цього поняття. У рамках гуманістичної філософії М. Бубер, Ж.-П. Сартр, Е. Фромм акцентуються на визнанні цінності кожної людини як унікальної істоти. Гуманізм розглядається як спосіб мислення, що протистоїть будь-яким формам насильства та дегуманізації.

Представники гуманістичної психології К. Роджерс, А. Маслоу визначають гуманістичну спрямованість через розвиток внутрішнього потенціалу особистості, самореалізацію та здатність до емпатії.

У педагогічних дослідженнях В. Сухомлинського, А. Макаренка, Ш. Амонашвілі гуманістична спрямованість особистості трактується як результат морального виховання, спрямованого на розвиток у дитини гуманних почуттів, моральної свідомості та соціальної відповідальності.

М.Й. Боришевський розглядає розвиток гуманних почуттів як важливий аспект самовдосконалення і підтримки власної гідності в межах суспільства [8].

Монографія Т. Поніманської відзначає, що гуманізація освіти передбачає переорієнтацію з абстрактного світопізнання на систему зв'язків людини з навколишнім світом і покликана змінити спрямованість освіти на енциклопедичний системний підхід. Інтегративні технології та гуманітаризація навчальних програм стануть провідними у навчанні, акцентуючи увагу на людиноформуючих та особистісно-орієнтованих компонентах [41].

Ш.О. Амонашвілі розглядає «педагогіку співробітництва» як ключовий інструмент для олюднення школи та виховання справжніх людей. Він підкреслює значення рівності і спільності у взаємодії вчителя і учня, що є основою для будівництва гуманістичного спілкування. Такий підхід сприяє створенню атмосфери довіри та взаємної поваги, що є необхідним для виховання і навчання в сучасній освіті [48].

Гуманізм, визначений І. Бехом, означає любов до людей, повагу до них, добробут, нетерпимість і чуйність. Справжня вихованість особистості, за його словами, ґрунтується на безкорисливій любові, що є центром гуманістичного ядра. Виховання гуманізму виявляється складнішим, ніж виховання, що базується на насиллі та авторитаризмі, і це вимагає починати його з перших етапів розвитку дитини. Особливо важливо активно впроваджувати гуманістичні цінності у старшому дошкільному та молодшому шкільному віці, оскільки це сприяє їхньому глибокому засвоєнню.

Дослідники розглядають гуманізм як вияв людяності у всіх проявах людської поведінки, спрямований на розвиток усього розумного, що сприяє життю, а також на збереження та захист людини й життя як цінності. Виховання гуманізму включає і толерантне ставлення до інтересів, переконань, вірувань, звичок і поведінки інших людей. Наприклад, Н. Хамська розрізняє два аспекти виховання милосердя та гуманізму: духовно-емоційний, що включає співчуття до чужого горя як до власного, та конкретно-практичний – допомогу у реальних ситуаціях.

Початок ХХ століття став періодом нових, прогресивних ідей гуманізму у вітчизняній педагогіці, які представляли С. Васильченко,

Г. Ващенко, М. Грушевський, І. Огієнко, С. Русова та інші. Вони прагнули змінити авторитарно-догматичну систему на нову, гуманістичну, засновану на традиційних українських ідеалах: дружби, побратимства, працьовитості та щиросердності. Виховна система І. Огієнка базувалася на основних принципах виховання гуманності у дітей, включаючи гуманістичну спрямованість, природовідповідність, національність і виховання через працю, що відображало основні суперечності і тенденції формування гуманної особистості в дитячому і юнацькому віці [35].

Гуманістична спрямованість особистості старшого дошкільного віку проявляється через такі починають усвідомлювати значення моральних категорій, таких як добро, зло, справедливість.

Формування гуманістичної спрямованості особистості залежить від впливу низки чинників. Перш за все це сімейне виховання. Сім'я є першим соціальним середовищем, у якому дитина засвоює моральні цінності. Приклад батьків, їхня поведінка, стиль спілкування визначають базові орієнтири гуманістичної спрямованості. Освітнє середовище також відіграє важливу роль у створенні атмосфери довіри, підтримки та співпраці, стимулюючи прояви гуманності у взаємодії між дітьми. Художня література, мистецтво, казки, оповідання та мультфільми, які містять морально-етичні сюжети, сприяють формуванню уявлень характеристики, як ціннісні орієнтації, тобто усвідомлення значущості добра, справедливості, допомоги іншим. Також через емоційно-почуттєву сферу, тобто здатність до співпереживання, емпатія. Також через моральну свідомість, тобто розуміння етичних норм і принципів. Через альтруїзм, що означає прагнення допомагати оточуючим без очікування винагороди. Через повагу до іншої особистості, що вмещає в собі прийняття іншого таким, яким він є, незалежно від його особливостей чи недоліків.

Дошкільний вік є чутливим періодом для формування морально-етичних якостей, оскільки саме в цьому віці діти активно засвоюють норми й цінності соціального середовища. На думку В. Сухомлинського, "дитинство – це період, коли формується основа людяності".

Особливості розвитку гуманістичної спрямованості у дітей старшого дошкільного віку включають такі аспекти, як емоційна чутливість, ігрова діяльність, засвоєння соціальних норм. Діти в цьому віці схильні до емпатії, легко реагують на емоційні стани інших людей. Через гру діти вчаться взаємодіяти з іншими, дотримуватися правил, розуміти почуття й потреби інших. У віці старшого дошкільника діти про добро, співчуття, допомогу.

Соціальне середовище має теж велику роль у формуванні гуманістичної спрямованості. Контакти з однолітками, участь у колективних іграх, спільних проєктах сприяють розвитку комунікативних і моральних якостей.

Гуманістична спрямованість особистості є комплексним поняттям, яке поєднує морально-етичні якості, ціннісні орієнтири, емоційну чутливість і поведінкові прояви. Для дітей старшого дошкільного віку характерна підвищена емоційність, чутливість до впливів середовища, що створює сприятливі умови для формування гуманістичних якостей через гру, навчання, приклади дорослих і взаємодію з однолітками.

1.2. Принципи й закономірності формування колективних взаємин дошкільників із дорослими та однолітками

Колективні взаємини є важливою складовою соціалізації дитини старшого дошкільного віку. У процесі взаємодії з однолітками й дорослими формуються перші соціальні ролі, усвідомлення норм і правил поведінки, розвиваються емоційна чутливість, емпатія, навички співпраці.

Особливість цього вікового періоду полягає в тому, що діти починають розуміти свою належність до групи, усвідомлюють спільні інтереси та цінності. Водночас у дітей поступово розвивається здатність до колективних дій, які передбачають взаємодію, взаємодопомогу й відповідальність за результати спільної діяльності.

Колективні взаємини з дорослими також відіграють важливу роль, оскільки саме дорослі є для дитини моделлю морально-етичної поведінки та джерелом знань про навколишній світ. Через емоційно теплі, довірливі стосунки з вихователем або батьками у дитини формуються уявлення про співпрацю, повагу, справедливість.

Формування колективних взаємин у дітей старшого дошкільного віку ґрунтується на низці педагогічних принципів.

По принципу гуманізму у взаємодії з дітьми важливо забезпечувати повагу до особистості кожної дитини, враховувати її індивідуальні особливості, сприяти розвитку чуйності й толерантності. Це створює емоційно комфортне середовище для спілкування.

По принципу діяльності колективні взаємини формуються через активну діяльність, яка передбачає співпрацю, тобто ігри, творчі проєкти, колективні завдання. У процесі таких дій діти навчаються дотримуватися спільних цілей і правил.

По принципу поступового ускладнення взаємин у процесі виховання важливо поступово ускладнювати завдання, пов'язані зі взаємодією, починаючи з простих (обмін іграшками, допомога одноліткам) і переходячи до складніших (організація спільних ігор, вирішення конфліктів).

По принципу емоційної залученості емоційний компонент взаємодії є важливим для дітей дошкільного віку. Педагог чи дорослий має демонструвати позитивний настрій, підтримувати дитину, показувати, як правильно висловлювати емоції.

У процесі формування колективних взаємин важливо дотримуватися принципу єдності вимог, тобто однакових правил і норм як для дітей, так і для дорослих. Це допомагає створити відчуття справедливості й порядку.

Формування колективних взаємин у дітей старшого дошкільного віку підпорядковується певним закономірностям, які варто враховувати у виховному процесі.

По перше, це закономірність впливу соціального середовища на дитину, тому що соціальне оточення є визначальним фактором у формуванні взаємин. Дитина переймає моделі поведінки, які бачить у стосунках між дорослими, однолітками, а також у взаємодії дорослого з групою дітей.

По друге це закономірність емоційної відкритості дітей старшого дошкільного віку. Діти дошкільного віку є емоційно відкритими, тому їхні взаємини з однолітками й дорослими значною мірою залежать від рівня емоційного комфорту та довіри.

Також існує закономірність ситуативності взаємин. Колективні взаємини в цьому віці здебільшого формуються в конкретних ситуаціях: під час гри, спільної діяльності, вирішення завдань. Саме через такі ситуації діти вчаться домовлятися, співпрацювати та долати труднощі.

У старшому дошкільному віці дитина починає усвідомлювати важливість інтересів інших і поступово переходить від егоцентричної позиції до колективної. Це відбувається через ігри та взаємодію, що потребують врахування інтересів групи. Це є закономірністю поступового переходу від егоцентризму до колективізму.

Також існує закономірність повторюваності й послідовності. Для формування стійких колективних взаємин важливо забезпечити регулярність і послідовність взаємодії, що дозволяє закріпити позитивні моделі поведінки.

Систематичне спілкування та взаємодія з однолітками, дорослими, молодшими і старшими дітьми відіграють важливу роль у формуванні соціальних вмінь і поведінки. Цей період також сприяє розвитку емпатії, співпереживання, оптимістичного ставлення до труднощів та умінню шукати шляхи їх подолання. Різноманітні види діяльності, спрямовані на стимулювання активності дитини і розвиток її соціальних умінь і цінностей, є необхідними складовими для гармонійного і повноцінного розвитку у дошкільному віці.

У період дошкільного віку діти активно набувають навичок самоконтролю та встановлення правил поведінки. Вони вчаться розрізняти власні почуття та емоції і розвивають спроможність співчуття до інших. Важливою частиною

їхнього розвитку є виховання відповідальності та готовності допомагати тим, хто цього потребує. Дитина навчається поважати та розуміти індивідуальні особливості інших людей, а також вирішувати конфліктні ситуації через домовленості та компроміси.

Міжособистісні відносини формуються найінтенсивніше в дитячому віці, коли дитина починає взаємодіяти з дорослими та однолітками. Цей досвід взаємодії визначає подальший розвиток особистості, впливаючи на її самосвідомість, ставлення до світу навколо та поведінку в соціальному середовищі[18, с.58].

Гуманістичний підхід до виховання ґрунтується на повазі до унікальності кожної дитини та її сім'ї, толерантному ставленні до культурних, ціннісних та інших різноманітностей. Він сприяє збереженню та підтримці індивідуальної та сімейної культури, що є важливим елементом виховання старших дошкільників.

Недбале ставлення до дитячих особливостей та психофізичного розвитку, а також насильне нав'язування шаблонних педагогічних підходів, суттєво утруднюють формування гармонійних відносин між батьками, педагогами та дошкільниками. Відсутність індивідуального підходу негативно впливає на взаєморозуміння і може викликати відчуження.

Дорослий виконує роль модератора, що допомагає дітям розв'язувати конфлікти, регулює їхню діяльність і стимулює взаємодію. Позитивні взаємини з дорослими сприяють формуванню довіри, впевненості у собі, моральних орієнтирів. Емоційна підтримка з боку дорослих мотивує дітей до співпраці та знижує тривожність у групі. Однолітки стають для дітей джерелом соціального досвіду. У спілкуванні діти вчаться враховувати інтереси інших, домовлятися, вирішувати конфлікти. Гра є основним видом діяльності, що формує навички колективної роботи. Через взаємодію з однолітками діти усвідомлюють значення спільних цілей і досягають їх завдяки взаємодопомозі.

Принципи й закономірності формування колективних взаємин у старших дошкільників з однолітками й дорослими є основою ефективної організації виховного процесу. Дотримання гуманістичних принципів, створення емоційно

комфортного середовища та стимулювання колективної діяльності сприяє формуванню моральних орієнтирів, комунікативних навичок і позитивних соціальних установок у дітей. Знання закономірностей розвитку таких взаємин дозволяє педагогу ефективно впливати на процес соціалізації дитини, сприяючи її гармонійному розвитку.

Гуманістичні почуття у дітей старшого дошкільного віку активно формуються через використання повчальних історій, що є ефективним засобом пізнання людських взаємин. Цей формат дозволяє дітям осмислювати різні аспекти соціальних відносин, що є основою для їх подальшої практики. Гуманні почуття, такі як доброзичливість, турботливість і відповідальність, є ключовими в утворенні моральних цінностей та взаєморозуміння з оточуючими.

Науковці розглядають гуманістичні почуття як складну структуру, яка включає ставлення до інших людей і до себе. Це феномени, що досліджуються у психолого-педагогічній науці як ключові для формування особистості дитини. Вони відображаються у взаємодії дошкільників з ровесниками і дорослими, а дитяча гра є дієвим чинником їх виховання [12].

Такий підхід дозволяє старшим дошкільникам розвивати емпатію, розуміння взаємин і взаємодії з іншими, що створює підґрунтя для їх соціального і особистісного зростання. Враховуючи важливість цих аспектів, вихователі та батьки можуть активно застосовувати повчальні історії як інструмент для навчання і виховання, сприяючи гуманістичному розвитку дитини в ранньому віці.

У процесі розвитку дитини співвідношення важливих видів діяльності зазнають значних змін, зокрема в дошкільному віці. В цей період основними є дії, що надають найбільший вплив на загальний розвиток дитини. Емоційне та емоційно-предметне спілкування з дорослими відіграє ключову роль у формуванні перших уявлень про оточуючий світ та збагаченні новими враженнями. Це сприяє розвитку внутрішньої картини світу у дитини, формуванню її емоційної сфери та соціальної адаптації.

Навчальна діяльність у старшому дошкільному віці сприяє розвитку розумових і практичних вмінь, готуючи дитину до подальшого навчання. Цей вид діяльності сприяє активному засвоєнню знань і вмінь, необхідних для успішного розвитку. Таким чином, формування важливих психічних якостей у дошкільному віці забезпечується через участь у провідних видів діяльності, які сприяють всебічному розвитку дитини і підготовці її до подальших життєвих викликів.

На цьому етапі формується емоційно-ціннісне ставлення до загальнолюдських цінностей, таких як: здоров'я, сім'я, повага, любов до батьків, роду, держави, дружба, мир і доброта. Дитина вчиться громадянським цінностям, таким як обов'язки перед іншими людьми, повага до прав та честі і гідності інших. Вона активно проявляє особистісні якості – самостійність, відповідальність, людяність, креативність, ініціативність – у взаємодії з оточуючими.

В сучасній освітній практиці ключовим принципом є гуманістична спрямованість, яка вимагає від вихователів безумовного прийняття індивідуальності кожної дитини та її батьків. Це означає активну підтримку і розуміння потреб кожного малюка, а також відмову від будь-яких форм насильства, включаючи примусове залучення до співпраці чи діяльності.

Сутність гуманістичної спрямованості полягає в переході від традиційної фронтально-дисциплінарної моделі до індивідуально-центрованої освітньої практики. Це означає надання дітям можливості вибору відповідно до їхніх інтересів та здібностей, створення сприятливих умов для самореалізації через різні ролі, матеріали та види діяльності[20].

Усвідомлення важливості індивідуального підходу у вихованні дозволяє ефективно розвивати психосоціальні навички дітей, підтримувати відкрите спілкування між усіма учасниками освітнього процесу та створювати умови для гармонійного розвитку кожної особистості. Таким чином, впровадження принципу гуманістичної спрямованості виховання дошкільників є важливим кроком на шляху до створення позитивного та підтримуючого середовища, де

кожна дитина може здобувати знання і розвиватися відповідно до власних потреб і можливостей [26, с.93].

У сучасній педагогіці значуща роль належить принципу об'єднання колективних форм навчання з індивідуальною особистісно-орієнтованою методикою. Цей підхід передбачає взаємодію учнів у групах з різноманітними формами розподілу праці та індивідуальною включеністю кожного учасника у колективну діяльність. Важливою складовою є диференційована підтримка, індивідуальні завдання та врахування особистісних якостей кожного учня.

Співдружність дітей досягається через кілька ключових аспектів. По-перше, це відкритість у спілкуванні, де діти мають можливість демонструвати свої здібності одноліткам. По-друге, це вибір партнерів за симпатіями, що сприяє зміні складу пар і груп, що підтримується різноманітними формами організації. Також важливим є формування дитячих мікрогруп, де реалізується загальний задум та розуміння кожним учасником важливості своїх дій у цьому процесі.

Значущим аспектом є і бажання діяти разом, а не окремо, що сприяє взаємній допомозі та підтримці між учасниками групи. Також важливо визнавати майстерність і успішність тих, хто демонструє свої здібності, що мотивує інших до досягнення більших результатів. Наступним принципом є спільна діяльність і спілкування дорослого і дитини, що виступає рушійною силою розвитку. Через це спілкування дитина вчиться самовизначатися, розвивається власна ідентичність та особистісні якості, що є важливими аспектами формування готовності до соціальної взаємодії та навчання у колективі [40, с.82].

Спілкування відіграє ключову роль у вихованні і розвитку особистості, як у дітей, так і у дорослих. Воно повинно бути цілеспрямованим, послідовним, розумним і ненав'язливим, сприяючи взаємному пошуку шляху одне до одного і до контакту з навколишнім світом без утискування у вимогах, зауваженнях і моральних нотаціях.

У процесі виховання дітей важливо передавати інформацію, яка допоможе їм зрозуміти вимоги загалом та норми поведінки зокрема. Повчальні історії та спілкування з дорослими дозволяють старшим дошкільнятам осмислити

цінності, такі як доброзичливе, чуйне, уважне, дбайливе і справедливе ставлення до оточуючих. Ці почуття формуються через розвиток емпатії, співпереживання і поваги до інших[44].

Для дорослих спілкування з дітьми є можливістю відіграти центральну роль у їхньому світі, створюючи здорові стосунки та навчаючи життєвим урокам через приклад власної поведінки. Взаємодія з ровесниками також має важливе значення, адже вона дозволяє дітям вчитися соціальним навичкам і саморегуляції, що відіграють важливу роль у їхньому подальшому розвитку.

Отже, спілкування в контексті виховання і розвитку необхідно зорієнтовувати на виховання гуманістичних цінностей, сприяючи формуванню у дітей й дорослих умінь і навичок, які сприяють гармонійному і повноцінному життю в суспільстві.

Формування моральних норм у старших дошкільників та їхнє впровадження у реальну поведінку вимагає більше, ніж просто знань. Це особливо важливо для створення колективних почуттів, що спонукають до морально цінних вчинків серед однолітків. Педагогічний процес спрямований на виховання у дітей уявлень про норми і правила поведінки, з орієнтацією на вияв доброзичливості до оточення [43, с.29].

Створення дружнього середовища у дошкільному закладі відіграє важливу роль у цьому процесі. Вже з перших днів перебування в колективі діти вчаться бути чуйними, співчуваючими та доброзичливими одне до одного. Це сприяє не лише їхньому емоційному комфорту, але й усвідомленню важливості власних вчинків, які відповідають моральним нормам.

Педагоги використовують різноманітні методи, включаючи історії та ігрові ситуації, щоб допомогти дітям зрозуміти, які вчинки є вірними та як вони можуть проявляти співчуття та допомагати одноліткам. Цей підхід сприяє не лише формуванню особистісної значущості добрих вчинків, а й створює мотивацію виявляти чуйність і доброту у взаємодії з іншими [47, с.41].

Сталі дружні зв'язки з однолітками стають важливим фактором, який привертає дитину до дошкільного закладу. Позитивний емоційний клімат, що

створюється у групі, значно підвищує комфортність та активність кожного вихованця. Встановлення певних правил для регулювання поведінки дітей є важливим кроком, однак воно лише зовнішньо організуючий засіб. Формальне нав'язування правил і вимог може призвести лише до пасивного слідування дорослим, не сприяючи усвідомленню їх моральної важливості для дитини.

Дослідники виокремлюють численні причини, які пояснюють невиконання правил дітьми: від нерозуміння контексту ситуації до несформованості мотивації для відповідної поведінки. У старшому дошкільному віці особливо важливо розширювати власний досвід у колективних вчинках та взаємодії з оточенням. Цей період сприятливий для формування моральних якостей, таких як уважність до потреб інших, готовність до допомоги та вміння співчувати.

Виховання у старшому дошкільному віці має бути спрямоване на активне включення дітей у колективні дії, що сприяє розвитку їх соціального досвіду та формуванню моральних цінностей. У процесі спільної діяльності дошкільники зазнають важливих етапів виховання, де вони навчаються співпрацювати, підтримувати одне одного і виявляти доброзичливість. Педагоги в цих моментах мають унікальну можливість демонструвати своє ставлення до кожної дитини, пояснювати моральне значення ситуацій та оцінювати дії з врахуванням моральних норм [55, с.283].

У старшому дошкільному віці активність дітей набуває колективного характеру, вони формують перші спільноти, які потребують рівних умов для всіх учасників. Виховання позитивних міжособистісних відносин вимагає створення сприятливого мікроклімату і різноманітної діяльності в групі. Це дозволяє кожному дошкільнику розвивати свої інтереси, вступати в контакти з однолітками та педагогами без напруження, відчуваючи підтримку і доброзичливе ставлення.

Такий підхід сприяє зміцненню соціальних навичок у дітей, формуванню у них розуміння важливості правил і співпраці, що сприяє позитивним змінам у їхньому розвитку та соціалізації. У формуванні доброзичливої обстановки та сприянні колективним відносинам серед дітей однією з ключових складових є

спілкування педагога з кожним із них, особливо в хвилини самостійної діяльності. Такий контакт допомагає дітям організувати цікаву та різноманітну активність, розвивати дружні стосунки з однолітками та підтримувати позитивний емоційний стан.

Педагогічне спілкування зазвичай відбувається у процесі спільної практичної діяльності з дітьми, під час якої вони вчаться комунікативним навичкам. Це дозволяє кожній дитині активно взаємодіяти з навколишнім середовищем, забезпечуючи їй комфорт і стимулюючи бажання до спілкування. Проте у деяких випадках вихователі обмежуються лише втручанням у випадках конфліктів між дітьми, не звертаючи увагу на їхні справжні причини. Це може викликати негативний емоційний стан та дисгармонію у відносинах дітей з оточенням із вихователем [34, с.25].

Важливо, щоб педагоги враховували індивідуальні потреби кожної дитини під час їхньої самостійної діяльності, дозволяючи їм розвивати свої здібності та вибирати власні способи взаємодії з однолітками і дорослими. Такий підхід допомагає створювати умови для комфортного душевного самопочуття дитини і сприяє її психічному розвитку. Отже, вчені відводять педагогові у ролі психотерапевта важливу роль у створенні сприятливих умов для гармонійного розвитку та психологічного благополуччя дитини, зокрема через спостереження за її активністю та взаємодією з оточуючими.

Враховуючи вищезазначене, представимо в табл. 1.1. принципи й закономірності формування колективних взаємин дошкільників.

Таблиця 1.1.

Принципи й закономірності формування колективних взаємин дошкільників із дорослими та однолітками.

Принципи і закономірності	Опис	Приклади застосування
---------------------------	------	-----------------------

Довіра і повага	Оснoву кoлективних взаємин склaдає взаємна довіра та повага, щo забезпечує комфортне спілкування і взаємодію.	Дорослі моделюють поважне ставлення, слухаючи дітей і враховуючи їхні думки, а також підтримують їх ініціативи.
Емоційна підтримка	Важливо забезпечити емоційну підтримку для формування позитивного ставлення до взаємодії з іншими.	Вихователі та батьки повинні виявляти підтримку і заохочувати дітей у випадках стресу або конфліктів.
Залучення в колективні ігри та активності	Інтеграція дітей в групові ігри та спільні активності сприяє розвитку навичок співпраці і комунікації.	Організація командних ігор, групових проєктів або спільних творчих завдань, де кожен має свою роль.
Моделювання соціальних навичок	Дорослі мають моделювати правильні соціальні навички, такі як ввічливість, терпіння і справедливість.	Проведення рольових ігор, де дорослі показують приклад позитивної поведінки, обговорення ситуацій з реального життя.
Взаємодія через спільні інтереси	Спільні інтереси допомагають дітям знаходити точки дотику та формувати дружні стосунки.	Створення тематичних гуртків або клубів за інтересами, де діти можуть спільно працювати над улюбленими заняттями.
Конструктивне вирішення конфліктів	Важливо вчити дітей вирішувати конфлікти конструктивно, без агресії і з урахуванням думки інших.	Використання технік медіації або обговорення можливих рішень конфліктних ситуацій у групі під керівництвом дорослого.

Продовження табл. 1.1

Принципи і закономірності	Опис	Приклади застосування
Підтримка індивідуальності в групі	Підтримка унікальності кожної дитини в колективі сприяє прийняттю різних особистостей та їх інтеграції у групу.	Підтримка індивідуальних захоплень і талантів дітей, забезпечення можливостей для самовираження.
Справедливість і рівність	Важливо забезпечити справедливе ставлення до всіх дітей і рівні можливості для кожного.	Організація заходів, де кожен має шанс продемонструвати свої здібності, та забезпечення рівного доступу до ресурсів.
Регулярний зворотний зв'язок	Регулярний зворотний зв'язок допомагає дітям розуміти свої досягнення і зони для покращення.	Надавання конструктивної критики і похвали, обговорення результатів і досягнень разом з дітьми.

У сучасному дошкільному вихованні важливим аспектом є перехід від акценту на самоствердження до спільної діяльності, де цінність полягає у спільному результаті, а не лише у задоволенні особистих інтересів. Гуманістична ідеологія виявляється у створенні умов для спільної гри та взаємодії, спрямованої на досягнення спільної мети.

Існують такі закономірності морального виховання:

1. Активна участь дитини у виховному процесі. Дитина є активним учасником виховного процесу, який сприймає педагогічні впливи. Вихователь відповідальний за організацію цього процесу, враховуючи особливості сприймання дитини.

2. Тривалість та безперервність виховання. Результати виховного впливу виявляються не відразу, тому важливо забезпечувати тривалість і безперервність педагогічного процесу. Це дозволяє плавно і послідовно формувати моральні якості та цінності.

3. Ефективний підхід до морального формування. Забезпечення гармонійного розвитку особистості включає в себе не лише навчання правил та норм, а й підтримку позитивної соціальної взаємодії та виховання культури спілкування [11, с.26].

Важливими аспектами педагогічної практики є:

– сприяння спільній діяльності. Педагог створює умови для спільних ініціатив та взаємодії між дітьми, спрямовуючи їхні зусилля на досягнення спільної мети.

– Підтримка та похвала. Вихователь завжди готовий до підбадьорливих слів та мудрих порад, спрямованих на підтримку дітей у процесі досягнення спільних цілей.

– Врахування чутливих періодів. Педагог уникає формалізованого підходу, звертаючись до психологічно чутливих моментів для максимального позитивного впливу на розвиток особистості дитини [14, с.103].

Цей підхід сприяє не лише індивідуальному, але й колективному розвитку дітей, формує в них навички співпраці, емпатії та взаєморозуміння, що є важливими складовими будь-якої гуманістичної освітньої програми.

На основі вищезазначеного сформуємо узагальнені закономірності та аспекти морального виховання в табл.1.2.

Таблиця 1.2

Узагальнені закономірності та аспекти морального виховання

Основні аспекти морального виховання	Ключові принципи	Приклади застосування
Активна участь дитини у виховному процесі	Важливо залучати дитину як активного учасника процесу, надаючи їй можливість впливати на власне виховання.	Проектні роботи в групах, де діти самі обирають напрямки діяльності та способи досягнення результатів.
Тривалість та безперервність виховання	Виховання має бути постійним процесом, який поступово формує моральні якості.	Регулярні тематичні заходи, що поступово поглиблюють розуміння певних моральних цінностей (наприклад, доброта, чесність).

Продовження табл. 1.2

Основні аспекти морального виховання	Ключові принципи	Приклади застосування
Ефективний підхід до морального формування	Використання комплексного підходу, що поєднує знання, емоції та поведінкові навички.	Виховання через приклад: показ вихователем власних дій, які відображають моральні цінності, що вивчаються.
Сприяння спільній діяльності	Заохочення до співпраці та колективних ініціатив, що	Організація спільних творчих або спортивних заходів, де

	сприяють розвитку соціальних навичок.	важлива командна робота та взаємодопомога.
Підтримка та похвала	Регулярне підкріплення позитивної поведінки та успіхів дітей через підтримку та похвалу.	Нагородження грамотами чи іншими знаками уваги за моральні вчинки або досягнення у груповій діяльності.
Врахування чутливих періодів розвитку	Врахування індивідуальних психологічних особливостей та критичних періодів розвитку дитини.	Застосування різних методів виховання залежно від вікових та психологічних характеристик дітей (наприклад, ігри для малюків).

Формування моральних цінностей у дошкільників потребує індивідуального підходу, який враховує їхні особистісні особливості та емоційність. Вихователі та батьки повинні розуміти, що намагання впливати на дітей через віддалені моделі людських взаємин є непродуктивними. Діти сприймають моральні уроки лише тоді, коли вони безпосередньо стосуються їхнього життя та взаємодії з іншими людьми.

Кожна дитина має власний темп і спосіб засвоєння моральних цінностей, тому виховання повинно бути зорієнтоване на її індивідуальність. Важливо враховувати, які почуття викликають у дитини вчинки та слова, що їй адресовані, оскільки позитивна оцінка може значно збільшити мотивацію до добрих вчинків.

Моральне виховання не обмежується окремими заходами, а повинне пронизувати всі аспекти життя дитини. Наприклад, гра як основна форма діяльності в дошкільному віці сприяє не лише розвитку соціального досвіду, але й формує вміння дітей співпрацювати та взаємодіяти.

Таким чином, ефективність морального виховання у дошкільників полягає у врахуванні їхнього вікового етапу, особистісних особливостей і потреб, а також

в систематичному підході до впливу на їх моральний розвиток у повсякденному житті.

Виховання гуманності відіграє ключову роль у формуванні гармонійної та всебічно розвиненої особистості, яка здатна до гуманної взаємодії та спілкування з однолітками. Гуманізм у педагогічному процесі ґрунтується на принципі гуманістичної спрямованості, де віддається перевага повазі до унікальності кожної дитини та її сім'ї, толерантному ставленню до культурних особливостей, ціннісних переконань, освітніх потреб та інших індивідуальних відмінностей [56, с.168].

Цей принцип передбачає зміну стилю взаємодії вчителя з дітьми з суб'єкт-об'єктних відносин до суб'єкт-суб'єктних і перетворення освітньої моделі з фронтально-дисциплінарної на індивідуально-центровану. Взаємодія педагога та дитини у гуманістично орієнтованому підході ґрунтується на позитивній мотивації, сприятливому емоційному кліматі, атмосфері взаємоповаги й доброзичливості, що вимагають плідної співпраці та співтворчості між педагогом і дитиною.

1.3. Формування гуманістичних цінностей у дошкільників засобами повчальних історій

Сучасний педагог в організації освітнього процесу з дітьми дошкільного віку повинен мати розвинені професійні та особистісні якості, щоб забезпечити успішне виконання програмових вимог та завдань Базового компоненту дошкільної освіти в Україні. Важливим аспектом є здатність знаходити індивідуальний підхід до кожного вихованця, враховуючи їх нахили та здібності.

Інноваційні педагогічні технології надають вихователю потужні інструменти для впровадження нових форм роботи та прогресивних методів навчання та виховання. Кардинально новий підхід до побудови розповіді або казки для дітей забезпечує емоційне захоплення, переживання радості та смутку.

Під час створення таких захоплюючих історій вихователь перетворюється на цікавого розповідача та актора, який стає добрим знайомим для дітей. Такий підхід сприяє не лише навчальному процесу, але й формує позитивне сприйняття навколишнього середовища та розвиває в учнів критичне мислення та творчість. Традиція передавати знання через казки, легенди та бувальщину має глибокі корені в історії людства. Ці оповідки не лише цікавлять дітей, а й допомагають їм легше засвоювати важливі життєві уроки, засновані на особистому досвіді та моральних цінностях [7, с.69].

Таким чином, використання інноваційних педагогічних підходів у сучасній дошкільній освіті відкриває нові можливості для створення стимулюючого та ефективного навчально-виховного середовища, сприяючи гармонійному розвитку маленьких особистостей.

Стратегія сторітелінгу відіграє ключову роль у забезпеченні доступності навчання в дошкільних закладах. Цей метод варіюється в залежності від вікових особливостей та інтересів дітей, а також має кілька основних компонентів, які роблять розповідь неповторною і ефективною: персонаж, інтрига та сюжет.

У сторітелінгу використовуються різні типи історій, що відповідають на потреби різних груп дітей. Одним з найпопулярніших є казки з їхніми емоційними викликами, що особливо приваблюють молодших дошкільників. Для старших дітей частіше підходять детективні або повчальні історії, які стимулюють критичне мислення та соціальні навички. Стратегія сторітелінгу не лише викликає інтерес, а й виконує важливі педагогічні функції. Вона мотивує дітей до активності у навчанні, покращує комунікативні здібності та сприяє формуванню дружніх відносин у групі [49].

Різновиди сторітелінгу включають:

- сімейний, де передаються цінності та історії попередніх поколінь;
- дружній, що зміцнює колектив;
- особистий, який дозволяє кожному дитячому учаснику поділитися власним досвідом;
- культурний, який розповідає про моральні цінності та вірування.

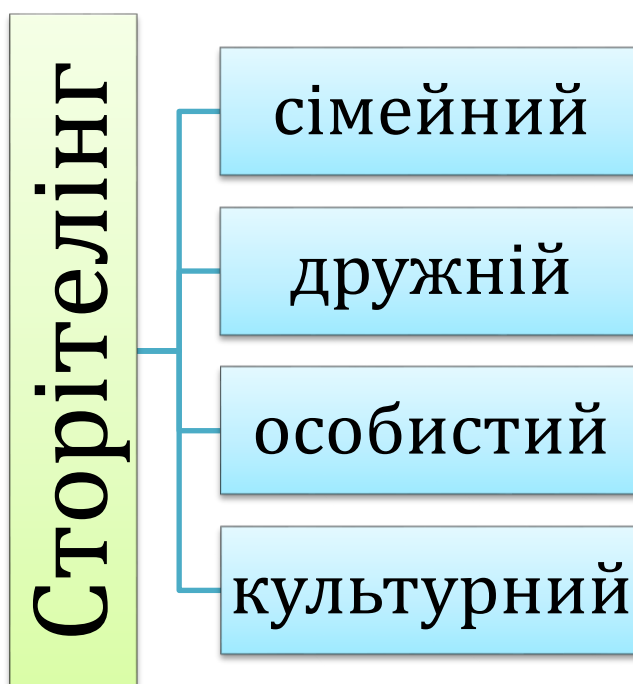


Рис.1.1. Види сторітелінгу

Отже, сторітелінг є потужним інструментом, що забезпечує якісне навчання та розвиток особистості в дошкільних умовах, сприяючи глибшому розумінню й інтеграції ключових життєвих цінностей у виховний процес.

Створення історій для дітей дошкільного віку є складним та захоплюючим процесом, який не лише розвиває уяву, але й сприяє їх соціальному та емоційному розвитку. Основні компоненти успішного сторітелінгу включають:

- місце події, де розгортається історія, яке стає фоном для пригод персонажів.
- Обставини, важливі для розвитку сюжету, наприклад, зникнення когось або потреба в допомозі.
- Пригоди персонажа, що він зустрічає на своєму шляху для вирішення проблеми.
- Щасливий кінець передбачає успішне завершення історії, яке викликає позитивні емоції та задоволення.
- Висновок та важливі уроки, які можна витягнути з історії [50].

Графічно це можна зобразити наступним чином (Рис.1.2)



Рис.1.2. Основні компоненти успішного сторітелінгу

Сторітелінг в роботі з дітьми дошкільного віку:

- не потребує підготовки, легко втілюється у будь-якому місці та часі.
- Цікавить дітей, привертає увагу та стимулює активність.
- Розвиває уяву та креативність, допомагає дітям створювати світ уяви та виражати свої ідеї.
- Знімає психологічне напруження, сприяє емоційному відпочинку та релаксації.
- Стимулює обмін емоціями, під час спілкування діти вчаться виражати свої почуття.
- Формує симпатію та емпатію, навчає співчуттю та розумінню почуттів інших.
- Розвиває комунікативні навички, навчає висловлювати свої думки та спілкуватися з однолітками [50].

Історія може вважатися успішною, якщо:

- можна розповісти її декілька разів з додаванням нових персонажів;
- діти здатні самостійно переказати її;

- проблема або ситуація зрозуміла для малюків;
- діти цікавляться і задають питання щодо сюжету.

Після прослуховування історії діти активно беруть участь у обговоренні подій, що сприяє підвищенню довіри до вихователя, покращує комунікацію з однолітками та мотивує на позитивні дії. Головне, що інформацію, яку педагог хотів передати, діти запам'ятовують легко та використовують у власних творчих розповідях, розвиваючи важливі комунікативні навички.

Формування гуманістичних цінностей у дошкільників через повчальні історії є ефективним методом виховання, спрямованим на розвиток моральних уявлень та етичних стандартів в юних дітей. Повчальні історії відіграють значущу роль у вихованні, оскільки вони не лише цікавлять малюків, але й передають важливі життєві уроки через емоційне сприйняття та ідентифікацію з персонажами [50].

Центральні аспекти використання повчальних історій для формування гуманістичних цінностей включають:

1. Емоційне залучення. Діти відчують емоційний зв'язок з героями історій, що дозволяє їм глибше засвоювати моральні уроки і вчить співчуттю до інших.

2. Моделювання позитивних поведінкових зразків. Повчальні історії пропонують дітям візуальні та сенсорні образи, які ілюструють правильні вчинки та їхні наслідки.

3. Розвиток критичного мислення. Діти навчаються аналізувати поведінку персонажів, оцінювати альтернативні варіанти дій та робити висновки про їхню відповідальність.

4. Формування емпатії та соціальної компетентності. Історії, де персонажі демонструють доброту, взаємопідтримку та взаєморозуміння, сприяють розвитку соціальних навичок у дітей.

5. Виховання моральних цінностей. Повчальні історії допомагають дітям розуміти важливість чесності, справедливості, терпимості та інших гуманістичних цінностей [6, с.170].

Схематично зобразимо дерево гуманістичних цінностей на рис.1.3.



Рис.1.3. Дерево гуманних цінностей

Крім того, повчальні історії можуть бути адаптовані до різних вікових груп та індивідуальних потреб дітей, сприяючи їхньому комплексному розвитку. Вони створюють позитивне середовище для виховання, де діти навчаються важливим соціальним навичкам і відчують себе частиною колективу, що сприяє їхньому загальному розвитку та готовності до соціально активного життя.

Таким чином, формування гуманістичних цінностей у дошкільників через повчальні історії є надзвичайно важливим аспектом виховання. Цей підхід допомагає дітям не лише вчитися правильним вчинкам, але й розвиває їхню емпатію, соціальні навички та уяву. Повчальні історії захоплюють малюків, сприяючи їхньому емоційному залученню до героїв та сюжетів, і вчать їх різним аспектам моральної поведінки. Вони допомагають дітям розуміти важливість чесності, справедливості, доброти та інших гуманістичних цінностей, що є

основою для їхнього соціального і морального розвитку. Такий підхід до виховання сприяє не лише формуванню особистісних якостей, а й підготовці дітей до взаємодії у суспільстві та усвідомленню їхньої ролі у світі.

1.1. Педагогічний досвід формування гуманістичної спрямованості дошкільників старшого віку засобами повчальних історій.

Формування гуманістичних цінностей у дошкільників через повчальні історії є важливим етапом їхнього розвитку. Гуманність включає в себе комплекс якостей, що виражають стосунки людини до людини. Виховання гуманних почуттів у дітей не тільки відповідає їхнім інтересам, але й задовольняє їхні глибокі потреби як особистості.

У процесі спілкування та ігрової діяльності гуманні почуття зближують дітей, роблять їх більш чутливими й уважними одне до одного. Особливо ефективно формування гуманності відбувається серед дітей молодшого шкільного віку, коли вихователь має глибоке теоретичне і методичне підготовку, розуміє зміст роботи та психолого-педагогічні особливості процесу.

Роль вихователя полягає не лише у передачі уявлень про гуманність, але й у організації ігрової діяльності, де діти вчаться спілкуватися й набувають досвіду гуманного поведіння. Гуманістична сутність такти вихователя вимагає активної взаємодії з внутрішнім світом дитини, створює сприятливі умови для передачі й засвоєння позитивного досвіду. Такий підхід дозволяє гуманістичним цінностям стати внутрішнім переконанням дитини, що направляє її до позитивних дій у житті [15, с.153].

Педагогічний досвід формування гуманістичної спрямованості у дошкільників старшого віку за допомогою повчальних історій є складним і дуже важливим аспектом виховання, оскільки він сприяє не лише передачі моральних цінностей, але й розвитку особистості дитини через емоційне та інтелектуальне сприйняття.

Цей процес передбачає вибір історій з урахуванням вікових особливостей дітей та їхніх інтересів. Повчальні історії повинні мати чітко виражений моральний урок, який спонукає дошкільників думати про власні вчинки та взаємини з оточуючими. Емоційне залучення до історій грає ключову роль, оскільки воно сприяє формуванню емпатії та соціальних навичок. Діти за допомогою історій вчаться розуміти і виражати свої власні емоції, а також співпереживати персонажам історій [17, с.96].

Важливим аспектом є активна участь дітей у процесі розповіді та обговорення історій. Педагог стимулює дітей до аналізу ситуацій, вираження своїх власних думок і почуттів щодо персонажів та подій. Це сприяє їхньому критичному мисленню та розвитку самопізнання.

Для досягнення максимального ефекту використання повчальних історій вихователь має мати глибоке розуміння психологічних та педагогічних аспектів процесу. Він організовує ігрову діяльність, де діти можуть використовувати засвоєні уроки у практичних ситуаціях, що дозволяє їм закріплювати нові знання та навички.

Крім того, інтеграція повчальних історій з іншими виховними методами, такими як малювання, театралізовані ігри або рольові ігри, сприяє більш повному й комплексному розвитку дитини. Такий підхід не лише збагачує їхні знання, але й розвиває творчість, соціальні навички та вміння спілкуватися.

Основні аспекти педагогічного досвіду представлені в табл.1.3.

Таблиця 1.3

Аспект педагогічного досвіду	Опис	Додаткові ідеї
Вибір відповідних історій	Педагог обирає історії, що відповідають віковим особливостям дітей і містять чітко виражений моральний урок.	Використання історій з різних культур для розширення кругозору дітей і виховання толерантності.
Емоційне залучення	Історії повинні спонукати дітей до емоційного зв'язку з персонажами та ситуаціями,	Використання мультимедійних матеріалів (аудіо, відео) для

	що допомагає глибше засвоювати уроки.	підсилення емоційного сприйняття історій.
Активна участь дітей	Залучення дітей до обговорення історій, вираження своїх думок та відчуттів.	Проведення ігор на основі історій, де діти можуть грати ролі персонажів і обговорювати різні ситуації.
Рефлексія і висновки	Педагог допомагає дітям рефлексувати над прочитаним, зрозуміти мораль історії та її застосування в реальному житті.	Ведення щоденників або створення малюнків, що відображають уроки історії і як вони застосовуються в житті.
Інтеграція з іншими виховними методами	Поєднання повчальних історій з іграми, театралізованими виставами або малюванням для комплексного розвитку дитини.	Організація проєктів, де діти створюють власні історії, ілюстрації або спектаклі на основі моральних уроків.

У процесі роботи з повчальними історіями педагог стає не лише посередником між текстом і дітьми, але й організатором ефективного виховного впливу. Він створює умови для внутрішньої асиміляції моральних цінностей та розвитку гуманістичної спрямованості в дітях, що є ключовими складовими їхнього особистісного зростання [22, с.81].

Отже, педагогічний досвід використання повчальних історій для формування гуманістичної спрямованості у дошкільників старшого віку є необхідним для створення гармонійного розвитку особистості дитини, що готує її до активної участі у суспільному житті та власному особистісному зростанні.

РОЗДІЛ 2.

ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

2.1. Система формування гуманістичної спрямованості засобом повчальних історій

Система формування гуманістичної спрямованості особистості старших дошкільників базується на комплексному підході, який охоплює різноманітні методи, форми та засоби педагогічного впливу. Вона спрямована на інтеграцію морального, емоційного та інтелектуального розвитку дитини, що дає змогу формувати уявлення про гуманістичні цінності, розвивати почуття емпатії, турботи про інших і прагнення діяти відповідно до моральних норм.

Основна мета цієї системи — сприяти формуванню гуманістичної спрямованості особистості старших дошкільників. Це включає розвиток таких моральних якостей, як доброта, чуйність, справедливість, чесність, а також формування у дітей емпатії, здатності співпереживати й допомагати іншим. Водночас система має на меті формувати в дітей уявлення про соціальну відповідальність і турботу про навколишній світ.

Реалізація системи ґрунтується на кількох важливих принципах.

Перший принцип передбачає повагу до особистості дитини, створення сприятливого емоційного середовища для її розвитку.

Другий — принцип інтеграції, що полягає в об'єднанні виховних впливів через мистецтво, природу, ігрову діяльність і навчання.

Третій — принцип доступності, який враховує вікові особливості дітей і подає інформацію у зрозумілій, близькій їм формі.

У системі застосовуються різноманітні методи, які відповідають віковим і психологічним особливостям дошкільників. Найважливіший із них — метод художнього слова. Використання повчальних оповідань, казок, віршів (наприклад, творів Василя Сухомлинського, Лесі Українки, Олександра Олеся) дозволяє донести до дітей основи гуманності в образній і зрозумілій формі.

Іншим важливим методом є метод морального прикладу, коли дітям демонструються зразки гуманної поведінки як у літературних творах, так і через поведінку дорослих.

Метод ігрового моделювання дає змогу створювати ігрові ситуації, у яких діти можуть відпрацьовувати гуманні якості на практиці, наприклад, у сюжетно-рольових іграх.

Важливим засобом у цій системі виступає література. Читання творів, які містять гуманістичні ідеї, наприклад, казок, оповідань і віршів, дозволяє дітям знайомитися з позитивними прикладами поведінки та аналізувати їх. Крім того, використовується образотворче мистецтво: малювання чи аплікації, які відображають гуманні сюжети, сприяють закріпленню засвоєних ідей. Сюжетно-рольові ігри також є потужним засобом формування моральних якостей через практичний досвід. Нарешті, особливе місце відводиться природі: екскурсії, спостереження за природними явищами та бесіди про збереження довкілля формують у дітей почуття відповідальності за навколишній світ.

Процес формування гуманістичної спрямованості старших дошкільників відбувається в кілька етапів.

Інформаційний етап включає ознайомлення дітей із поняттями гуманності, добра та турботи через повчальні історії й розповіді. На цьому етапі педагоги працюють над формуванням інтересу до морально-етичних тем.

Етап усвідомлення зосереджений на обговоренні поведінки героїв творів і пошуку відповідей на запитання «чому це важливо?» чи «що б сталося, якби герой учинив інакше?». Діти навчаються аналізувати моральні конфлікти та робити власні висновки.

Практичний етап передбачає організацію ігор, інсценізацій, спільних проєктів, які дають змогу дітям застосовувати гуманістичні принципи на практиці. Наприклад, це може бути інсценізація казки або участь у добродійній акції, такій як допомога тваринам історій), які демонструють, наскільки добре діти засвоїли гуманістичні ідеї.

Особливу роль у формуванні гуманістичної спрямованості відіграє педагог. Він має бути зразком гуманної поведінки для дітей, демонструвати в реальному житті ті моральні цінності, які пропагуються в освітньому процесі. Педагог також виступає як фасилітатор, допомагаючи дитині усвідомити моральні ідеї, та мотиватор, заохочуючи чи висадження дерев. Закріплення відбувається через творчі завдання (малюнки, аплікації, складання власних дітей до гуманних вчинків).

Запропонована система дозволяє гармонійно розвивати особистість дитини, формуючи її моральні почуття та спрямованість на гуманістичні цінності. Діти не лише усвідомлюють важливість доброти, співчуття та справедливості, а й починають практикувати ці якості у повсякденному житті, що є свідченням ефективності підходу.

Формування гуманістичної спрямованості у дітей дошкільного віку є надзвичайно важливим елементом їхнього виховання. Саме в цьому віці діти засвоюють основи моралі та набувають перших навичок взаємодії з навколишнім світом та іншими людьми. Повчальні історії українських письменників є унікальним засобом, що дозволяє дітям усвідомлювати цінності добра, чесності, дружби та поваги до природи.

У цій практичній частині ми розглянемо конкретні твори українських та зарубіжних авторів, що впливають на формування гуманних якостей, а також визначимо, як ці твори можна використовувати в процесі роботи з дітьми старшого дошкільного віку.

Василь Сухомлинський, видатний український педагог і письменник, у своїх творах для дітей розкриває важливість моральних цінностей та принципів. Його короткі історії, зокрема, "Як дівчинка дякувала жайворонку", є чудовим прикладом повчальних текстів, що розвивають гуманістичну спрямованість у дітей. У цій історії дівчинка, побачивши жайворонка, висловлює подяку природі за її красу і тепло. Ця історія вчить дітей вдячності, доброти та поваги до природи. Для старшого дошкільного віку дуже важливо прищеплювати чутливість до природного середовища, оскільки саме через це діти вчаться усвідомлювати

взаємозв'язок між усіма живими істотами. Під час обговорення історії можна задати дітям такі питання: "Чому дівчинка подякувала жайворонку?", "Чи ви колись дякували природі за її красу?" Це сприяє розвитку мислення та формуванню гуманного ставлення до природи. На практиці, після прочитання історії, корисно провести заняття на свіжому повітрі, щоб діти могли на власному досвіді відчувати зв'язок із природою.

У історії "Як котик та песик дочекалися весни" котик і песик мріяли про весну і підтримували один одного під час холодної зими. Їхня дружба та терпіння стали запорукою їхнього успіху. Це оповідання розвиває в дітях терпіння та розуміння важливості підтримки друзів. Після читання корисно провести обговорення, ставлячи питання про те, як діти можуть підтримувати своїх друзів у важкі моменти. Можна провести гру, в якій діти у парах малюють весну, підтримуючи один одного (один малює, інший допомагає).

В історії "Покинуте кошеня" головна ідея це співчуття до тварин, відповідальність за тих, хто потребує допомоги. Після читання можна обговорити, як можна допомагати тваринам, які залишилися без дому, поставити запитання: "Чи ви коли-небудь допомагали тваринам? Можна організувати міні-акцію, в якій діти можуть зробити кормові годівниці для пташок або виготовити малюнки для притулків тварин.

Головна ідея в історії "Горобчик і соловейко" така, що кожен має свій талант, і всі здібності важливі. Можна запропонувати дітям поміркувати над тим, чим горобчик і соловейко схожі, а чим різняться? Дати дітям можливість намалювати або розповісти про те, в чому вони найкращі. Це розвиває повагу до різноманіття.

Головна ідея твору "Пелюстка і квіти" несе в собі те, що цінність кожного цілого це її частини. З дітьми старшого дошкільного віку можна організувати творчу роботу, де діти збиратимуть квітку з паперових пелюсток, кожна з яких має підпис із позитивною якістю (доброта, допомога, сміливість).

Головна ідея у творі "Сонячний зайчик" це радість і доброта як джерело світла і тепла. Старшими дошкільникам можна запропонувати уявити, що вони

– "сонячні зайчики", які дарують радість іншим. Провести з ними гру, в якій кожен каже щось приємне одному із друзів.

Гарно розкрита головна ідея важливості щедрості і взаємодопомоги у творі "Яблуко в саду". Можна обговорити зі старшими дошкільниками, чому герої ділилися яблуком, коли ви востаннє чимось ділилися із друзями? Пограємо в рольові ігри, де діти розігрують ситуації "обміну дарами" (грати іграшками, ділитися їжею).

Дуже важливо у наш час знайти сенс життя через добро і любов. Гарно розкрив це Сухомлинський у невеличкому творі "Навіщо жити на світі". Після обговорення цього оповідання дати дітям скласти список того, що вони люблять у житті (сім'я, природа, ігри). Можна провести короткий творчий проект, в якому треба намалювати або зробити колаж на тему "Що мене робить щасливим".

У оповіданні "Як дівчинка дякувала жайворонку" головна ідея твору це вдячність природі. Можна організувати прогулянку, під час якої діти шукатимуть красиві елементи природи, якими будемо "дякувати", провести творче заняття, на якому діти створюють малюнки або листівки для "природи".

У процесі виховання старших дошкільників важливу роль відіграє формування гуманістичних цінностей, які допомагають дітям усвідомлювати такі поняття, як доброта, працьовитість, чесність, повага до природи і любов до рідного краю.

Педагогічні умови для виховання гуманності можуть включати створення сприятливого емоційного середовища, залучення до творчої діяльності, а також використання літературних творів, що демонструють гуманістичні принципи. Одним із ключових інструментів є повчальні оповідання, які за допомогою зрозумілих прикладів показують дітям важливість моральних цінностей.

Олена Пчілка (Ольга Косач), відома українська письменниця, створила багато казок і оповідань, які ідеально підходять для виховання гуманності у дітей старшого дошкільного віку. Її творчість спрямована на розвиток у дітей таких цінностей, як доброта, чесність, працьовитість, любов до природи та до рідного краю.

У історії “Скарб” розповідається про хлопчика, який шукав скарб, мріючи знайти золото, але врешті-решт знайшов велике задоволення і радість у праці на землі. Це оповідання навчає дітей працьовитості і любові до рідної землі, підкреслюючи, що справжнє багатство — це результат нашої праці та турбота про рідний край. Діти можуть обговорити, які “скарби” вони знаходять у своєму житті, що формує в них розуміння цінності праці.

У “Казка про Соловейка” маленький соловейко продовжує співати, навіть коли іншіпташки критикують його. Він співає, щоб радувати ліс і всіх, хто його слухає. Ця історія вчить дітей вірити в себе і робити те, що приносить користь іншим, незалежно від критики. Вихователі можуть обговорити з дітьми старшого дошкільного віку, як важливо бути собою, незважаючи на думки інших.

Казка “Працьовита дівчинка” розповідає про дівчинку, яка завжди допомагала своїм батькам і старанно працювала вдома. Її працьовитість винагородилася, і вона знайшла друзів, які цінували її зусилля. Це оповідання навчає дітей працьовитості та важливості допомоги батькам, показуючи, що добрі справи приносять позитивні результати.

“Казка про ліниву дівчинку” про дівчинку, яка була лінива і не хотіла допомагати батькам. Коли вона побачила, як через її ліню страждають інші, вона вирішила змінитися. Це оповідання наголошує на важливості відповідальності та допомоги іншим, показуючи, як бездіяльність може нашкодити близьким.

У казці “Журавель і Чапля” журавель і чапля не могли домовитися, через що втратили можливість стати друзями. Казка вчить дітей взаєморозумінню та компромісу. Після прочитання цієї історії діти можуть поділитися власним досвідом спілкування з друзями, що допоможе їм зрозуміти, як важливо бути доброзичливими.

Казка “Маленький Мурашка” розповідає про маленького мурашку, який завжди допомагав іншим і старанно працював, що допомогло йому здобути повагу. Це оповідання вчить дітей цінності командної роботи і допомоги один одному. Діти можуть обговорити, як вони можуть підтримувати своїх друзів у різних ситуаціях.

Історія “Щира правда” розповідає про хлопчика, який завжди говорив правду, навіть якщо це було нелегко. Його чесність допомогла йому здобути повагу та довіру. Ця казка підкреслює важливість чесності та нагадує дітям про цінність правди. Після обговорення історії вихователі можуть попросити дітей навести приклади ситуацій, де важливо говорити правду. “Казка про маленький струмок” це оповідання про струмок, який завдяки своїй працьовитості та наполегливості перетворився на велику річку. Казка допомагає дітям зрозуміти, що навіть невеликі зусилля можуть призвести до великих результатів. Після обговорення діти можуть поділитися, як їхні старання допомогли їм досягти чогось важливого.

У казці “Рукавичка” звірі знаходять притулок у покинутій рукавичці та разом живуть у мирі. Оповідання вчить доброзичливості, здатності ділитися та жити у злагоді з іншими. Обговорюючи цю історію, діти можуть розповісти, як вони діляться і допомагають одне одному в дитячому садку.

Історія “Зайчикова пригода” про зайчика, який мріяв побачити світ і вирушив у подорож. Казка вчить дітей допитливості та сміливості, а також обережності в нових ситуаціях. Після обговорення діти можуть поділитися своїми мріями про подорожі, що сприяє розвитку їхньої допитливості.

Таким чином, педагогічні умови для виховання гуманності старших дошкільників можуть включати обговорення повчальних історій, створення сприятливого емоційного середовища, а також залучення до творчої діяльності. Літературні твори Олени Пчілки забезпечують основу для такого виховання, адже кожна історія містить важливий моральний урок, що може вплинути на формування ціннісних орієнтацій у дітей. Кожне з оповідань розглядає одну з важливих людських якостей і допомагає дитині зрозуміти її значення на доступному рівні. Таке виховання не лише формує базові моральні принципи, але й сприяє гармонійному розвитку особистості.

Формування гуманістичної спрямованості у старших дошкільників засобами повчальних історій – це потужний метод, що сприяє вихованню моральних цінностей та емоційної чуйності у дітей. Вибрані повчальні твори

допомагають дітям розвивати такі риси, як емпатія, доброта, турбота про оточуючих, повага до природи, самостійність, розуміння, справедливості, та вчать уникати негативних вчинків. Деякі твори можна використовувати у навчанні та вихованні.

Оповідання Є. Шморгун "Тиха радість" зосереджується на внутрішньому спокої, який людина може знайти в простих речах: співі птахів, шелесті листя, теплі сімейного дому. Це нагадування про те, що щастя не завжди має бути гучним і яскравим – воно може бути тихим і лагідним. Воно вчить цінувати моменти спокою, гармонії з природою та близькими людьми. Обговорюючи цю історію з дітьми, можна запитати, чи бувають у вас моменти, коли ви відчуваєте себе щасливими, навіть якщо нічого особливого не відбувається, як ми можемо створювати радість для себе та інших, чому важливо цінувати природу та прості речі навколо нас.

Твір А. Усачова "Ніхто не має права ображати людину" наголошує на людській гідності та правах кожної людини. В ньому розповідається про важливість взаємоповаги та неприпустимість зневаги чи насильства. Він вчить розуміти, що кожна людина заслуговує на повагу, навіть якщо вона відрізняється від інших. Прочитавши цю історію, запитати в дітей, чи вони колись бачили ситуації, коли когось ображають і як вони могли б допомогти. Пояснити дітям, що кожна людина має право на повагу, і що ображати – це погано.

Народна казка "Кирило Кожум'яка" про сміливого та доброго героя Кирила, який переміг дракона, захищаючи людей. Старшим дошкільникам дуже важливо вірити у свої сили, допомагати слабшим, бути сміливим і справедливим. Вона вчить сміливості, мужності, захисту слабких. Діти можуть подумати, як вони могли б допомогти комусь у скрутний момент.

Народна казка "Кривенька качечка" це історія про качечку, яка стала другом для самотніх людей, але через недовіру вони втратили її. Ця казка вчить важливості довіри, терпіння та цінування дружби, поважати почуття інших, показує важливість співчуття, допомоги і подяки.

Народна казка "Цап та баран" це казка про двох друзів, які, завдяки хитрості, змогли врятуватися від небезпеки. Завдяки цій казці діти можуть відчутти силу дружби, винахідливості та взаємодопомоги. Старші дошкільники зрозуміють, як важливо мати друзів, які підтримують у важкі моменти, а також навчаться проявляти кмітливість у складній ситуації. "Цап та баран" ілюструє рішучість, командну роботу та взаємну підтримку.

Народна казка "Мудра дівчинка" про дівчинку, яка завдяки своєму розуму й кмітливості змогла знайти вихід із непростих ситуацій. Ця казка вчить розвивати свій розум, кмітливість винахідливість. Вона показує, що мудрість важливіша за силу, що не завжди потрібно вирішувати складні питання силою.

Твір Ваврикевича "Мати й діти" про відданість матері, яка дбає про своїх дітей і вчить їх любити та поважати один одного. Він вчить цінувати батьківську любов, бути вдячним за турботу, проявляти любов до своїх батьків, допомагати мамі й татові та підтримувати їх.

Історія М. Ваврикевич "Хатка" про хатку, яка стала символом затишку, єдності та сімейного тепла. Дітям потрібно прививати важливість домашнього затишку та добрих стосунків у родині, що робить його особливим.

Історія О. Довженко "Зернятко" про маленьке зернятко, яке проростає, символізуючи життя, працю і надію. Старшим дошкільникам яким незабаром відкриються двері школи, так необхідно навчитися терпінню, працелюбності, вірі в результати своїх зусиль. Дітям потрібно донести, що терпіння і любов до праці допомагають досягти мрій.

Твір М. Дяченко "Тобі, Тарасе" присвячений Тарасу Шевченку, його життю і боротьбі за справедливість. Він вчить Любові до Батьківщини, поваги до культури та історії свого народу. При обговоренні з дітьми можна пригадати хто такий Тарас Шевченко, і чому його шанують, поміркувати, як ми можемо шанувати нашу Батьківщину, чому важливо знати свою історію.

Казка С. Жупаніна "Три вітри" про трьох вітрів, які уособлюють різні характери та поведінку, від мудрого до легковажного. Дітей вчить важливості

обдуманих рішень, доброти та відповідальності. При обговоренні можна пояснити, чому важливо слухати поради мудрих людей, як наші рішення можуть впливати на інших.

Історія С. Жупаніна "Подарунок мамі" про дитину, яка старанно готувала подарунок для мами, демонструючи свою любов і вдячність. Вона вчить любити і поважати батьків, робити приємні сюрпризи близьким, бути вдячним.

Притча О. Журливої "Бджоли і трутень" про працюючих бджіл та лінивого трутня, який лише користувався їхньою працею. Вона навчить старших дошкільників працелюбності, справедливості, цінності чесної праці. Опрацьовуючи цю притчу, можна задати такі запитання, як чому працюючість важлива, чи правильно жити за рахунок чужої праці, як можна допомагати іншим, працюючи разом.

Твір Л. Квітко "Бабусині руки" про бабусю, чиї натруджені руки є символом любові та відданості своїй родині. Він повчає вдячності, поваги до старших, розуміння цінності праці, важливості поважати родинні традиції.

Історія О. Копиленко "Кріг-неборака" про крота, який, попри свою зовнішню вразливість, має велике значення для природи. Старшим дошкільникам важливо розуміти, що кожна істота унікальна та важлива, навіть якщо вона виглядає непомітною. Цим твором можна донести до дітей, що не варто судити інших за зовнішністю, а також привчити дітей допомагати навколишньому середовищу.

Твір М. Сінгаївського "Бережемо Землю і життя" нагадує про важливість захисту природи та відповідального ставлення до довкілля. При обговоренні цього твору зі старшими дошкільниками, можна задати ряд питань, які приведуть їх до екологічної свідомості, бережливого ставлення до ресурсів Землі, дбайливого ставлення до довкілля.

П. Ситниченко у оповіданні "Вмієте природу любити" також проводить взаємозв'язок між людиною і природою, про повагу до всього живого, вчить любові до природи, розуміння її краси та важливості, закликає захищати твариний і рослинний світ.

Кумедна історія М. Слабошпицького "Зайчик, що вважав себе сміливцем" про зайчика, який спершу боявся всього, але навчився долати свої страхи, вчить вірити у свої сили, працювати над собою, боротися зі страхами.

Мета твору Є. Шморгун "Тиха радість" викликати в дітей розуміння радості, яка приходить від добрих вчинків і допомоги іншим. При обговоренні з'ясувати, чому герої відчують радість і задоволення, коли допомагають іншим або роблять щось корисне. Запропонувати дітям поділитися, як вони відчують радість після того, як роблять щось добре для близьких.

Казка "Лелія" Лесі Українки є чудовим прикладом твору, який спонукає дітей замислитись над важливістю збереження природи і турботи про все живе. У цій історії Лелія допомагає рослинам, захищаючи їх від шкоди. Через казковий сюжет діти вчаться піклуватись про навколишній світ, поважати його та усвідомлювати свою відповідальність перед природою.

Під час заняття з дітьми після прочитання казки вихователь може провести гру "Стань другом природи", де діти можуть розповісти, як вони можуть допомогти природі (не рвати квіти, не смітити тощо). Такий підхід формує в дітей екологічну свідомість та гуманістичну спрямованість, оскільки вони вчаться бути уважними до довкілля.

Моральні уроки є і у творах Олександра Олеся. Поезія та казки Олександра Олеся, зокрема його цикл віршів про ялинку, вчать дітей чесності, відданості та вірності. У вірші "Ялинка" Олесь показує, як маленька ялинка, попри свою скромність, приносить радість і тепло людям. Цей твір вчить дітей бачити цінність у простих речах і розуміти, що кожна істота на Землі має свою роль та значення.

Після читання цього вірша діти можуть разом із вихователем виготовити з паперу маленькі ялинки, прикрасити їх і поділитися своїми почуттями про те, що вони хотіли б побажати людям. Таке завдання сприяє розвитку вміння співпереживати, вчить дітей ділитися радістю і водночас відчувати відповідальність за свої дії.

Щоб забезпечити ефективне засвоєння моральних уроків, важливо включити в заняття рефлексивні методи, такі як запитання на осмислення, обговорення та рольові ігри. Наприклад, після прочитання історій корисно ставити дітям запитання, що спонукають їх розмірковувати над поведінкою героїв та над своїм власним ставленням до таких ситуацій. Це допомагає дітям не лише слухати історії, але й розуміти їх на глибшому рівні, сприймати цінності як свої власні. Також діти можуть розігрувати сценки з творів, що дає можливість їм прожити емоції героїв, відчувати їхні переживання і тим самим глибше засвоїти моральні уроки. Наприклад, розігравши історію про дівчинку та жайворонка, діти можуть відчувати вдячність за природу навколо.

Ці методи стимулюють критичне мислення та сприяють глибшому усвідомленню моральних норм [23, с.110].

Повчальні історії також можуть бути адаптовані до сучасних реалій, щоб зробити їх більш релевантними для аудиторії. Це включає використання сучасної літератури, кінофільмів та інших медіаресурсів, де піднімаються питання моралі, етики, соціальної справедливості, толерантності та інші важливі гуманістичні теми.

Актуальні історії можуть також звертатися до новітніх подій або змін у суспільстві, таких як: технологічні досягнення або глобальні виклики (наприклад, пандемії) і досліджувати їхній вплив на людські відносини та моральні цінності. Вони допомагають аудиторії не лише зрозуміти ці явища, але й сформувану моральну позицію щодо них.

Культурний контекст є важливим аспектом при виборі та створенні повчальних історій, оскільки історії повинні відповідати культурним і моральним нормам певного суспільства, щоб бути зрозумілими і значущими для аудиторії. Культура визначає, які цінності та етичні принципи вважаються важливими, а також форму, в якій ці принципи повинні бути подані. Повчальні історії, створені в одному культурному середовищі, можуть бути не повністю зрозумілими або навіть неприйнятними в іншому, тому важливо враховувати культурні особливості аудиторії [27].

Наприклад, історії, що розповідаються в західній культурі, часто акцентують увагу на індивідуальних правах та свободах, тоді як у східних культурах може більше уваги приділятися гармонії в суспільстві, колективних цінностях і повазі до старших. Тому, створюючи або відбираючи історії для певної аудиторії, необхідно враховувати ці культурні відмінності, щоб забезпечити, що історії будуть не лише зрозумілими, але й сприятимуть закріпленню саме тих цінностей, які важливі в конкретному культурному контексті.

Культурний контекст також включає історичні та соціальні аспекти. Повчальні історії можуть бути адаптовані для того, щоб врахувати національні традиції, звичаї, мови та символи, що є важливими для конкретної групи людей. Наприклад, у казках, притчах чи легендах, які мають глибоке коріння в культурі, можуть бути використані образи та сюжети, що резонують із національною ідентичністю та сприяють її збереженню.

Культурний контекст, що включає історичні та соціальні аспекти, відображається в повчальних історіях, які часто використовують образи та сюжети, важливі для національної ідентичності. Наприклад, в українській народній казці «Кривенька качечка» розповідається про бабусю та дідуся, які знаходять качечку. Вона стає частиною їхнього господарства, допомагаючи по дому, але потім виявляється чарівною дівчиною. Коли люди намагаються її зловити, вона тікає, повертаючись до своєї природи.

Культурне значення цієї казки підкреслює ідеї доброти, турботи про ближніх та гармонії з природою. Використання образу качки, яка є символом українського фольклору, сприяє збереженню національних традицій. Казка закликає до поваги й обережного ставлення до всього живого. Зв'язок із селянським побутом та життям у гармонії з природою відображає традиційний уклад українського суспільства.

А якщо привести приклад японського культурного контексту то можна звернутися до притчі “Старий, що змусив цвісти мертві дерева”. У цій історії розповідається про старого, який був добрим до свого собаки. Коли собака

знайшов у землі золото, старий поділився своїм багатством із сусідами. Заздрісний чоловік убив собаку, але старий, використовуючи прах тварини, змусив цвісти мертві дерева, даруючи радість людям. Притча ілюструє важливість доброти, терплячості та безкорисливої допомоги, яскраво відображає японське шанування природи.

Цікавий індійський культурний контекст. У притчі про мавпу та крокодила розповідається, як крокодил хотів з'їсти серце мавпи, але вона обманом урятувала себе, заявивши, що залишила серце на дереві. Історія навчає розуму, хитрості та винахідливості. Мавпа є традиційним персонажем індійських легенд і має зв'язок із епосом «Рамаяна» (бог Хануман). Ця притча має історичний і соціальний аспект. Вона є частиною «Панчатантри» — збірника індійських повчальних історій, створених для виховання мудрості у молодих правителів.

Існує і африканський культурний контекст.

В «Легенді про Анансі» хитрий павук уособлює мудрість і винахідливість. В одній із легенд він обманом збирає всі історії світу, щоб поділитися ними з людьми. Ця легенда навчає важливості знань і розуму. Образ павука, поширений у традиціях багатьох африканських народів, підкреслює єдність і зв'язок між людьми та природою, допомагаючи передавати знання та моральні уроки між поколіннями.

Кожна з цих історій адаптована до культурного середовища, використовуючи національні символи героїв та образи, що близькі дітям і дорослим. Вони не лише передають моральні уроки, а й сприяють збереженню національних традицій, звичаїв, та мови, формуючи ідентичність і зв'язок із рідною культурою.

А от історії, що розповідаються в західній культурі, часто акцентують увагу на індивідуальних правах та свободах, тоді як у східних культурах може більше уваги приділятися гармонії в суспільстві, колективних цінностях і повазі до старших. Тому, створюючи або відбираючи історії для певної аудиторії, необхідно враховувати ці культурні відмінності, щоб забезпечити, що історії

будуть не лише зрозумілими старшими дошкільниками, але й сприятимуть закріпленню саме тих цінностей, які важливі в конкретному культурному контексті.

Культурний контекст також включає історичні та соціальні аспекти. Повчальні історії можуть бути адаптовані для того, щоб врахувати національні традиції, звичаї, мови та символи, що є важливими для конкретної групи людей. Наприклад, у казках, притчах чи легендах, які мають глибоке коріння в культурі, можуть бути використані образи та сюжети, що резонують із національною ідентичністю та сприяють її збереженню. Наприклад, історія про «Хороброго маленького паровозика» (The Little Engine That Could) популярна в західній культурі та вчить дітей старшого дошкільного віку наполегливості, віри у власні сили та важливості допомоги іншим. У сюжеті маленький паровозик, незважаючи на свої розміри та початкові сумніви, бере на себе відповідальність доставити іграшки та їжу дітям через гори, повторюючи: «Я думаю, що зможу!». Віра у власні можливості та наполеглива праця можуть допомогти долати навіть найскладніші виклики.

У східній культурі є притча про старого фермера і його коня (The Old Farmer and His Horse). Ця китайська притча ілюструє цінність прийняття життя таким, яким воно є, без надмірних емоцій. У ній розповідається про старого фермера, у якого втік кінь. Сусіди жаліють його, але фермер спокійно відповідає: «Все добре!». Наступного дня кінь повертається, привівши із собою диких коней. Сусіди радіють, і фермер знову каже: «Все добре!». А коли син впав з дикого коня, і пошкодив ногу, сусіди питають “ А зараз теж все добре? І він відповів “ Все добре!”. Коли всіх хлопців у селі забрали на фронт, сина старого фермера залишили вдома і тоді сусіди зрозуміли, що старий був правий. Кожна подія, позитивна чи негативна, оцінюється фермером спокійно, без поспішних висновків. Мораль цієї історії полягає в тому, що усе, що трапляється, може мати як позитивні, так і негативні наслідки, і важливо приймати життя з гармонією та терплячістю.

Якщо порівнювати, то у західних історіях акцент робиться на

індивідуальних досягненнях. Головний герой долає внутрішні сумніви, прагнучи досягти мети. Цінності цих історій у вірі у власні сили, наполегливість, здатність долати труднощі.

У східних історіях акцент базується на гармонії та прийнятті. Герой демонструє терплячість і вміння бачити баланс у життєвих подіях.

Цінності цих історій вміщують в собі мудрість, гармонію із суспільством і природою, терпляче ставлення до життя.

При виборі історій для певної аудиторії варто враховувати національні та культурні особливості. Для дітей у західних культурах можна додати інтерактивні ігри або завдання, які стимулюють віру в себе й особисту ініціативу. Для дітей у східних культурах корисно впровадити завдання, пов'язані з командною роботою або спільною творчістю, що відображають колективні цінності. Обидва підходи сприяють вихованню моральних якостей, але в різних культурних контекстах акценти розставляються залежно від пріоритетних цінностей.

Актуальність повчальних історій – це здатність відображати сучасні соціальні проблеми та цінності, що робить їх релевантними для аудиторії.

Історії повинні відповідати духу часу, відображати реалії, з якими стикаються слухачі, і піднімати питання, що турбують суспільство в даний момент. Наприклад, у сучасному світі особливої ваги набувають теми толерантності, соціальної справедливості, екологічної відповідальності, гендерної рівності та боротьби з дискримінацією.

Є приклади повчальних історій українських авторів для старших дошкільників, що відображають сучасні соціальні цінності. Наприклад, у оповіданні Василя Сухомлинського «Як їжачок до зими готувався» відображається толерантність та прийняття різноманітності. У цій історії їжачок ділиться з іншими лісовими мешканцями своєю турботою та допомагає всім підготуватися до зими. Він не звертає уваги на те, хто з них сильніший чи слабший, великий чи маленький.

Посил для дошкільнят в цій історії такий, що має бути толерантне

ставлення до інших незалежно від їхніх відмінностей і має бути готовність допомагати всім без винятку.

Олена Пчілка в оповіданні «Скривджені квіти» передає дітям посил до співчуття та соціальної справедливості. У цій казці квіти в саду скаржаться на те, що хтось ламав їхні стебла й листя, залишаючи без уваги їхню красу та цінність. Ця історія повчає дітей шанувати природу і не завдавати їй шкоди, поважати навколишнє середовище, і відноситися до нього, як до рівноправного члена світу, що має право на захист і турботу.

Василь Сухомлинський у своєму оповіданні «Горобчик і сонце» вчить нести відповідальність за екологію. У цій історії горобчик зауважує, як гаряче сонце влітку допомагає рослинам рости, і вирішує дбайливо ставитися до природи, щоб не нашкодити їй. Завдяки цьому діти вчаться берегти природу, розуміти її важливість для всіх живих істот і бути вдячними за її щедроти.

Олена Пчілка в оповіданні «Дівчинка і коза» розповідає про гендерну рівність. У цій казці розповідається про дівчинку, яка самостійно справляється зі складними завданнями, що зазвичай виконували хлопчики. Її рішучість і розум допомагають їй досягти успіху, незважаючи на труднощі. Важливо розвивати у дітей уявлення про рівність можливостей для всіх, незалежно від статі.

Василь Сухомлинський у оповіданні «Дівчинка і ромашка» вчить боротьбі з дискримінацією. Це історія про дівчинку, яка обирає не розкішну квітку, а просту ромашку і тим показує, що краса та цінність кожного не залежать від зовнішності чи статусу. Такий твір вчить старших дошкільнят неупередженості та розумінню того, що кожен має право на повагу та визнання, незалежно від свого вигляду чи походження.

Василь Сухомлинський у своєму оповіданні «Камінь і равлик» вчить розумінню важливості спільної праці. Равлик намагається перевезти важкий камінь самотужки, але лише за допомогою друзів йому це вдається. Треба, щоб дошкільнята усвідомлювали цінність співпраці та командної роботи у вирішенні важливих завдань.

Ці історії збагачують уяву старших дошкільників і водночас формують у них базові цінності сучасного суспільства, адаптовані до їхнього віку та рівня розуміння. Повчальні історії, що торкаються цих тем, дозволяють старшим дошкільникам побачити, як гуманістичні цінності можуть бути застосовані до розв'язання сучасних проблем.

Актуальні історії можуть також звертатися до новітніх подій або змін у суспільстві, таких як технологічні досягнення або глобальні виклики (наприклад, пандемії) і досліджувати їхній вплив на людські відносини та моральні цінності. Вони допомагають аудиторії не лише зрозуміти ці явища, але й сформувані моральну позицію щодо них.

У сучасному світі, де технології займають значне місце в житті людей, важливим аспектом створення нових історій є залучення сучасних засобів медіа. Використання мультимедіа, цифрових технологій та інтерактивних платформ робить історії більш доступними та привабливими для сучасної аудиторії, особливо молоді [14]. Наприклад, можна створювати анімаційні фільми, інтерактивні книги або навіть відеоігри, де користувачі можуть керувати персонажами і робити моральні вибори, що впливають на розвиток сюжету. Це дозволяє не лише спостерігати за розвитком подій, але й активно брати участь у них, що значно підвищує рівень залученості та, відповідно, ефективність засвоєння гуманістичних цінностей. Наприклад, створення анімаційних фільмів для старших дошкільників з урахуванням використання сучасних засобів медіа на основі творів Василя Сухомлинського.

Оповідання «Горобчик і зернятко», сюжет якого ідеально підходить для створення короткометражного мультфільму. У ній горобчик вчиться ділитися зернятком із друзями, розуміючи важливість турботи про інших. У мультфільмі можна додати епізоди, де діти, натискаючи на екран, допомагають горобчику знайти друзів, яким потрібна його допомога. Після перегляду запропонувати гру на планшеті, де діти вирішують, кому з персонажів допомогти в різних ситуаціях. Цінність полягає у тому, що дітей навчають щедрості, емпатії та важливості допомоги іншим.

Для сучасної аудиторії можна адаптувати у формат інтерактивної книги з елементами гейміфікації казку Олени Пчілки “Бджола та мухи”, в якій порівнюється працьовитість бджоли та ледачість мух. Діти допомагають бджолі зібрати нектар, створюючи віртуальні квіти на екрані. На кожному етапі книга пропонує вибір дій: наприклад, допомогти іншим бджолам чи залишити всю роботу собі, що впливає на розвиток сюжету.

Цінність такого засобу є виховання працьовитості, відповідальності та розуміння важливості командної роботи.

На основі відомої казки “Котик і Півник” за мотивами українського фольклору можна створити просту відеогру, де дитина керує персонажами, допомагаючи котику врятувати півника від лисиці. Діти вибирають, які інструменти або шляхи використовувати, щоб звільнити півника. У кожному розділі гри додаються завдання, що вчать логічного мислення та моральних виборів, наприклад, допомагати іншим, вирішувати конфлікти мирним шляхом.

Цінність цієї гри полягає в тому, що дітей вчать захищати слабших, бути вірними друзями та вирішувати конфлікти.

Казку Олени Пчілки “Про Котика, Собачку і Курочку”, в якій персонажі спільно працюють, щоб зробити запаси на зиму, можна адаптувати у формат мультсеріалу, де кожна серія присвячена новому виклику, що герої вирішують разом. У додатку до мультсеріалу можна запропонувати дітям пазли, розмальовки або інтерактивні сцени для відтворення сюжету. Діти можуть змінювати розвиток подій, вибираючи, які ресурси збирати або як герої мають взаємодіяти.

Використання сучасних технологій для адаптації повчальних історій не тільки робить їх привабливими для дітей, а й підвищує ефективність засвоєння цінностей, забезпечуючи активну участь у процесі навчання.

Важливо, щоб у процесі створення нових повчальних історій педагоги враховували не лише зміст і форму, але й контекст, в якому ці історії будуть використовуватися. Такий підхід забезпечує більш глибоке і особистісне

сприйняття історії, що сприяє ефективнішому формуванню гуманістичної спрямованості.

Методи подання повчальних історій є ключовими для ефективного формування гуманістичної спрямованості у дітей старшого дошкільного віку. Розглянемо детально три основні методи подання повчальних історій: усне подання, читання текстів, інтерактивні підходи.

Усне подання повчальних історій є одним з найдавніших і найбільш впливових методів, що використовуються для передачі моральних уроків. Це форма розповіді, при якій історії розповідаються безпосередньо, в живій формі, без письмового тексту. У цьому методі важливу роль відіграють інтонація, міміка, жести та виразність оповідача. Усне подання створює особливий емоційний зв'язок між оповідачем і слухачем. Цей зв'язок допомагає слухачам відчувати події та персонажів історії більш глибоко [6].

Коли історія розповідається усно, слухачі можуть відчувати себе частиною подій, завдяки чому вони більше залучені в процес сприйняття та розуміння моральних уроків. Оповідач може використовувати різні техніки, такі як зміна голосу для різних персонажів, драматизація сцен і включення пауз для підкреслення важливих моментів, що робить історію більш живою та легко запам'ятовується.

Доцільним буде представити кілька ключових аспектів усного подання

- емоційний зв'язок – оповідач може впливати на емоційний стан слухачів, викликаючи співпереживання, радість або сум. Це дозволяє слухачам краще зрозуміти моральний зміст історії.
- активне слухання – усне подання стимулює активне слухання і уважність, оскільки слухачі повинні слідкувати за розвитком подій без можливості перегляду тексту.
- Гнучкість, коли оповідач може адаптувати історію до реакцій слухачів, змінюючи темп розповіді, додавши чи зменшивши деталі в залежності від аудиторії.

Читання текстів є ще одним важливим методом подання повчальних

історій, який включає використання письмових джерел, таких як книги, статті та оповідання [11, с.58]. Цей метод широко застосовується в освітньому процесі для формування моральних цінностей і розвитку критичного мислення. Класичні літературні твори, дитячі книги та сучасні оповідання надають читачам можливість заглибитися у світ історій та усвідомити моральні уроки, які вони містять.

Читання текстів має ряд значних переваг (рис.2.1).

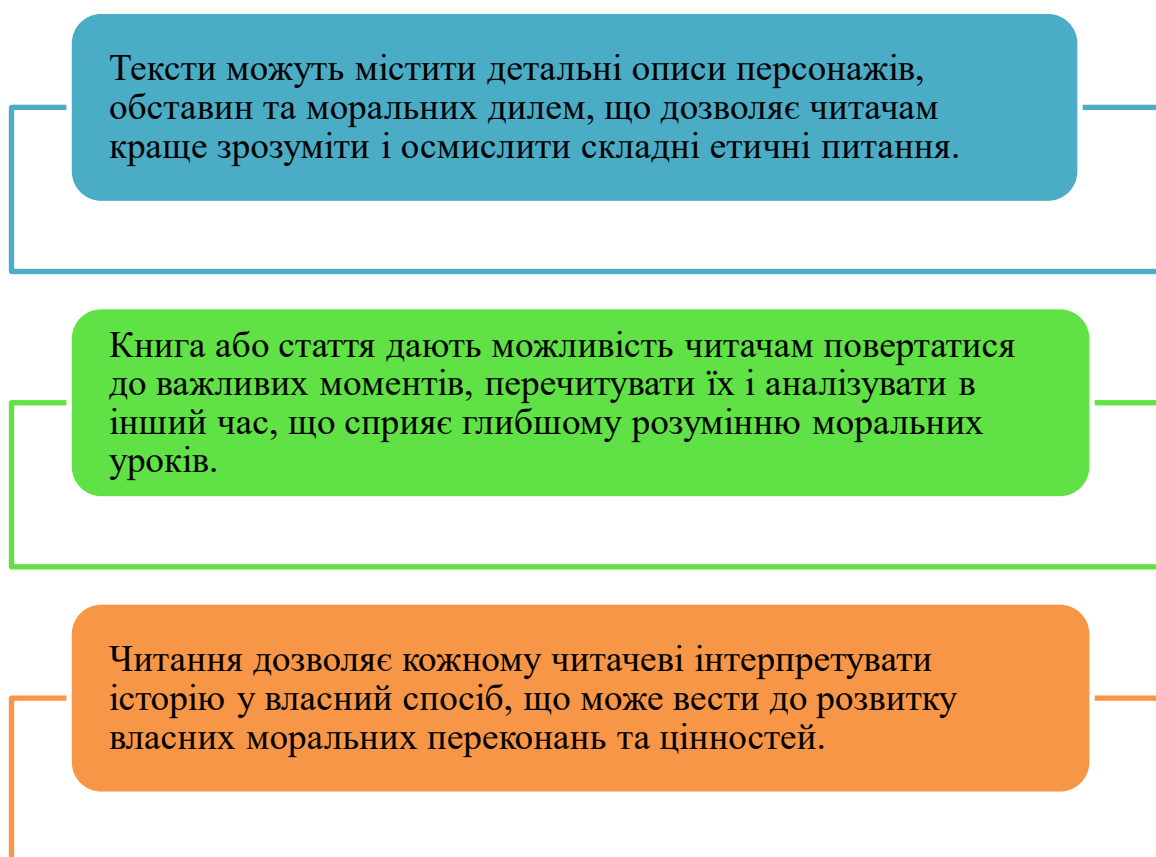


Рис.2.1. Переваги читання текстів

Читання текстів також може бути доповнено обговореннями, де читачі можуть ділитися своїми думками про прочитане, що стимулює глибше розуміння та обговорення моральних питань [11].

Інтерактивні підходи до подання повчальних історій включають використання технологій, таких як інтерактивні книги, онлайн платформи та

додатки, що дозволяють дітям безпосередньо взаємодіяти з текстом і впливати на хід сюжету. Ці методи забезпечують новий рівень залучення та інтерактивності, що може значно підвищити ефективність навчання і виховання.

Інтерактивні підходи мають кілька ключових переваг. Діти та дорослі можуть взаємодіяти з історією, вибираючи розвиток подій, що робить процес навчання більш захоплюючим і особистісно значущим. Це може включати вибір шляхів для персонажів або рішення моральних дилем.

Інтерактивні платформи часто використовують графіку, анімацію і звуки, що робить історії більш живими і зрозумілими. Це допомагає краще ілюструвати моральні уроки і сприяє глибшому сприйняттю.

Інтерактивні платформи дозволяють адаптувати історії до індивідуальних потреб і інтересів користувачів, що сприяє більш ефективному засвоєнню моральних цінностей [27].

Завдяки інтерактивним підходам, користувачі мають можливість впливати на сюжет, що сприяє розвитку критичного мислення і розуміння моральних уроків через практичний досвід. Усі три методи подання повчальних історій – усне подання, читання текстів і інтерактивні підходи – є важливими компонентами системи формування гуманістичної спрямованості. Кожен з них має свої унікальні переваги і може бути ефективно використаний в залежності від контексту і цілей виховного процесу. Комбінування цих методів дозволяє створити багатий і різноманітний досвід для аудиторії, що сприяє глибшому розумінню і засвоєнню гуманістичних цінностей.

Рольові ігри є потужним інструментом у педагогічній практиці, який дозволяє дітям переживати сюжетні ситуації, представлені в повчальних історіях. Цей метод сприяє глибшому розумінню моральних дилем і допомагає формувати гуманістичні цінності через активну участь. У ролі гри діти отримують можливість втілити себе в різні персонажі, що дозволяє їм безпосередньо впливати на розвиток сюжету та вирішення моральних проблем.

Процес починається з того, що педагог вибирає чи створює повчальну історію, у якій є чітко виражені моральні дилеми або конфлікти. Потім історія

адаптується для проведення рольової гри. Дітям розподіляються ролі персонажів, і вони отримують завдання діяти відповідно до характеристик і мотивацій своїх персонажів. Наприклад, у грі можуть бути розглянуті ситуації, що стосуються дружби, честі, відповідальності або соціальної справедливості.

У процесі гри діти вчаться приймати рішення, спираючись на моральні принципи, які були представлені в історії. Вони також мають можливість переглядати та аналізувати свої дії, обговорювати з іншими учасниками, чому ті чи інші рішення були прийняті, і як вони вплинули на розвиток подій. Цей метод не тільки допомагає дітям розвивати критичне мислення і навички вирішення проблем, але й сприяє розвитку їхніх соціальних навичок та емпатії, адже вони стають на місце інших людей і переживають їхні проблеми та переживання [39, с.41].

Групове обговорення є ще одним важливим педагогічним прийомом, який дозволяє учасникам ділитися своїми думками, слухати інших і формувати колективне розуміння моральних уроків, отриманих з повчальних історій. Цей метод підтримує соціальну взаємодію і розвиває навички комунікації, а також сприяє глибшому осмисленню матеріалу.

Після того як історія була представлена та обговорена в контексті рольових ігор або іншого методу, педагог організовує групове обговорення. На цьому етапі учасники мають можливість висловити свої думки про те, що їм сподобалося або не сподобалося в історії, які моральні уроки вони отримали, а також обговорити свої реакції на персонажів і ситуації.

Під час обговорення педагог ставить провокативні запитання, що стимулюють глибоке осмислення, такі як: «Які моральні вибори зробили персонажі? Як їхні рішення вплинули на розвиток сюжету? Які альтернативи могли б бути кращими?» Це дозволяє учасникам ділитися власними інтерпретаціями та вчитися враховувати різні точки зору. Важливо, щоб педагог активно підтримував і заохочував обговорення, забезпечуючи конструктивний зворотний зв'язок і допомагаючи учасникам розвивати свої аналітичні навички.

Рефлексія є ключовим елементом у процесі засвоєння моральних уроків з повчальних історій. Вона дозволяє учасникам аналізувати і осмислювати отримані знання та досвід, а також інтегрувати їх у власне життя. Рефлексивні техніки можуть включати написання есе, ведення щоденників або інші форми самовираження, які сприяють глибшому розумінню і саморефлексії [46, с.204].

У результаті використання цих педагогічних прийомів система формування гуманістичної спрямованості через повчальні історії стає комплексним процесом, який не лише передає моральні уроки, але й активно залучає учасників до їх осмислення та інтеграції у власне життя.

Критичний аналіз і групове обговорення повчальних історій є важливими складовими процесу формування гуманістичної спрямованості. Вони сприяють глибшому усвідомленню моральних уроків, розвитку критичного мислення та соціальних навичок. Розглянемо детально ці два аспекти.

Критичний аналіз повчальних історій починається з постановки запитань, які стимулюють рефлексію та обговорення моральних аспектів сюжету. Після ознайомлення з історією педагог ставить запитання, що допомагають учасникам осмислити події і персонажів, а також виявити власні моральні переконання.

Запитання, що стимулюють критичне мислення, допомагають учасникам розглянути, чому герой вчинив саме так, що могло вплинути на його рішення та як ці рішення вплинули на інших персонажів. Ці питання допомагають зрозуміти мотивацію персонажа, його моральні та етичні переконання, а також контекст ситуації, в якій він опинився, спонукають учасників застосувати отримані знання до власного досвіду, розглядаючи, як вони б діяли в подібних обставинах, і що б змінили, дозволяють підсумувати моральний аспект історії та зрозуміти, як він може бути застосований у реальному житті.

Обговорення моральних дилем є ключовим елементом критичного аналізу. Повчальні історії часто містять складні етичні питання, такі як конфлікти між особистими інтересами та суспільними нормами, правильність і неправомірність дій героїв, та їх наслідки для інших людей. Розгляд таких дилем допомагає формувати моральну стійкість і здатність до прийняття зважених рішень.

Наприклад, обговорення ситуацій, коли герой робить вибір між особистим благом і благом інших, дозволяє учасникам розмірковувати про етичні норми та їхню реалізацію в реальному житті.

Соціальна інтеракція під час обговорення історій є важливою частиною процесу, оскільки вона дозволяє учасникам висловлювати свої погляди, слухати інших і вчитися поважати різні думки. В груповому обговоренні кожен учасник має можливість висловити свою точку зору на моральні питання, що виникають у повчальних історіях, і дізнатися, як інші сприймають ці питання. Це допомагає розвивати навички комунікації, активного слухання та критичного мислення [7, с.127].

Учасники можуть обговорювати різні інтерпретації історій, виявляти нові аспекти моральних уроків та ділитися власними досвідом і думками. Таке обговорення допомагає краще розуміти різні точки зору та формувати комплексне розуміння моральних і етичних проблем.

Роль педагога у груповому обговоренні є важливою для спрямування дискусії в конструктивне русло. Він допомагає учасникам орієнтуватися у складних питаннях, забезпечує баланс у висловлюваннях і підтримує атмосферу поваги та відкритості. Важливо, щоб педагог ставив додаткові питання, спрямовані на глибше осмислення теми, а також допомагав з'ясувати і узгоджувати різні точки зору. Він може також запропонувати конкретні ситуації або приклади, що ілюструють моральні дилеми, і заохочувати учасників до аналізу цих прикладів у контексті обговорюваних історій. Це допомагає учасникам застосовувати отримані знання до реальних ситуацій, що робить обговорення більш практичним і корисним.

Інтеграція повчальних історій у освітні програми є важливим етапом у формуванні гуманістичної спрямованості дітей [16, с.82]. Вона може бути реалізована через предметну інтеграцію та проєктну діяльність, що дозволяє вихованцям активно взаємодіяти з матеріалом і глибше усвідомлювати моральні та етичні аспекти, представлені в повчальних історіях.

Проектна діяльність є ще одним важливим компонентом інтеграції повчальних історій у освітні програми. Це включає створення тематичних проєктів, що дозволяють дітям досліджувати аспекти гуманістичної спрямованості через повчальні історії. У рамках проєктної діяльності учні можуть бути залучені до створення власних повчальних історій, що відображають їхні уявлення про моральні та етичні питання. Цей підхід сприяє розвитку творчого мислення і дозволяє учням краще зрозуміти та інтерпретувати гуманістичні цінності.

Проектна діяльність може також включати аналіз і порівняння різних повчальних історій з точки зору їхньої моральної значущості та впливу на аудиторію. Діти можуть досліджувати, як різні культури та часи представили ті ж самі моральні уроки, і обговорювати, як ці уроки можуть бути застосовані в сучасному світі. Це може включати групові дослідження, презентації та обговорення, що допомагають учням глибше усвідомити значення моральних принципів у різних контекстах.

Клуби читачів є потужним засобом для формування гуманістичної спрямованості через інтерактивне читання і обговорення повчальних історій. Організація клубів читачів передбачає створення середовища, де діти можуть з радістю залучатися до світу літератури та етики. У такому клубі члени регулярно збираються для читання та обговорення різних повчальних історій. Це дозволяє не тільки розвивати читацькі навички, але й стимулює моральний і емоційний розвиток дітей.

Процес організації клубу читачів починається з вибору підходящих повчальних історій, які відповідають віковій категорії та інтересам учасників. Історії можуть бути як класичними, так і сучасними, головне – щоб вони мали чіткі моральні уроки, які можна обговорити. Вибір матеріалу може здійснюватися на основі рекомендацій педагогів, батьків або самих дітей.

Після вибору історій організовуються регулярні зустрічі клубу. На кожній зустрічі педагог читає історії вголос. Після цього важливо провести дискусію, де кожен член клубу може висловити свою думку про сюжет, персонажів і

моральний урок, що міститься в історії. Це сприяє розвитку критичного мислення і навичок вербального вираження думок.

Обговорення повинно бути структурованим, але водночас гнучким, щоб діти мали можливість вільно висловлювати свої думки. Педагог або координатор клубу може ставити питання, що стимулюють глибше розуміння тексту і моральних аспектів. Наприклад, питання можуть стосуватися того, як би учасники вчинили на місці героїв, або які уроки з історії можна застосувати у власному житті [21, с.101].

Крім обговорень, клуби читачів можуть організовувати різні заходи, такі як тематичні ігри або конкурси на кращу рецензію на прочитану історію. Такі активності дозволяють дітям глибше залучитися до теми та розвивають у них креативність. Клуби читачів також можуть взаємодіяти з іншими подіями та організаціями, такими як бібліотеки або літературні фестивалі, що розширює горизонти учасників і надає їм нові можливості для розвитку.

Творчі майстерні є важливим елементом системи формування гуманістичної спрямованості, що дозволяє учасникам активно взаємодіяти з повчальними історіями через творчість. Вони надають можливість дітям не тільки сприймати вже готові історії, але й створювати власні повчальні наративи, що сприяє розвитку творчого мислення та глибшому засвоєнню моральних уроків.

Основна ідея творчих майстерень полягає в тому, щоб діти могли експериментувати з різними формами вираження. Це може включати написання власних повчальних історій, створення ілюстрацій до вже існуючих сюжетів або інсценізацію історій у вигляді театральних постановок.

У рамках майстерень учасники можуть писати власні повчальні історії, що дозволяє їм досліджувати різні моральні ситуації та вирішувати етичні дилеми на основі особистих переконань і досвіду. Це може бути як індивідуальна, так і групова робота, де діти спільно створюють сюжети, обговорюють їх та редагують. Педагог може допомагати дітям структурувати їхні ідеї, надавати поради щодо розбудови сюжету та розробки персонажів.

Ілюстрації до повчальних історій є ще одним способом, як учасники можуть взаємодіяти з текстом. Діти можуть малювати сцени з історій, створювати комікси або використовувати інші візуальні засоби для вираження ключових моментів і моральних уроків. Ілюстрації допомагають краще зрозуміти і запам'ятати текст, а також розвивають навички візуального мислення.

Інсценування історій у вигляді театральних постановок або ролей є потужним способом інтеграції моральних уроків у практичний досвід. Учасники можуть ставити сценки, де вони грають ролі героїв або персонажів, що дозволяє їм відчувати ситуації, описані в історіях, і дослідити різні способи реагування на моральні виклики. Це також сприяє розвитку комунікативних навичок і вміння працювати в команді [58].

Важливою складовою творчих майстерень є зворотний зв'язок і рефлексія. Після завершення творчих завдань учасники мають можливість обговорити свої роботи, отримати коментарі від педагога та інших дітей, а також самостійно оцінити, чому їхня робота є важливою і як вона сприяє розвитку гуманістичних цінностей.

Творчі майстерні також можуть бути інтегровані в більші проєкти, такі як тематичні конкурси або виставки, де діти можуть продемонструвати свої досягнення. Це створює додаткову мотивацію і заохочення до творчої діяльності.

Оцінювання результатів формування гуманістичної спрямованості через повчальні історії є критично важливим для визначення ефективності цієї методики. Воно дозволяє зрозуміти, наскільки успішно повчальні історії вплинули на моральний розвиток учнів та їх поведінку. Оцінювання можна розділити на два основні підходи: самооцінка дітей та спостереження педагогів.

Самооцінка є важливим аспектом процесу оцінювання. Вона передбачає активну участь дітей у рефлексії власного навчання та морального розвитку. Після ознайомлення з повчальними історіями дошкільники отримують завдання самостійно оцінити, як ці історії вплинули на їхні моральні переконання та поведінку. Діти можуть описувати, які моральні уроки вони винесли з історій, як ці уроки змінили їхнє ставлення до різних соціальних ситуацій і як вони

застосовують ці уроки у своєму житті. Така форма самооцінки дозволяє педагогам зрозуміти, які аспекти історій найбільш вплинули на дошкільників, а також виявити можливі труднощі або непорозуміння, що виникли під час навчання.

Спостереження педагогів є другим ключовим елементом оцінювання результатів. Педагоги здійснюють систематичний моніторинг змін у поведінці та моральних орієнтирах учнів після ознайомлення з повчальними історіями. Це включає в себе спостереження за тим, як діти реагують на різні соціальні ситуації, які рішення вони приймають, та які цінності і моральні принципи вони демонструють у своїй поведінці. Педагоги можуть використовувати різні інструменти для цього, такі як журнали спостережень, анкети, або структуровані інтерв'ю. Зміни у поведінці дошкільників можуть включати підвищення їхньої емпатії, покращення стосунків з однокласниками, більш усвідомлене ставлення до своїх вчинків та зменшення конфліктів.

Отримання зворотного зв'язку та адаптація системи є ключовими елементами, що забезпечують ефективність системи формування гуманістичної спрямованості засобом повчальних історій. Зворотний зв'язок є важливим етапом у процесі впровадження повчальних історій у виховний процес. Після кожного сеансу, на якому були представлені повчальні історії, важливо зібрати відгуки від учасників – це можуть бути діти, дорослі або групи, з якими працює педагог. Зворотний зв'язок дозволяє зрозуміти, які конкретно історії були найбільш значущими для аудиторії і чому. Це може включати в себе як усні відгуки, так і письмові опитування, анкети чи інтерв'ю.

Адаптація системи є процесом постійної оптимізації методів і підходів, які використовуються для формування гуманістичної спрямованості. Основна мета адаптації – забезпечити актуальність та ефективність системи у довгостроковій перспективі. Це включає в себе регулярний перегляд і вдосконалення підходів, засобів подання повчальних історій, а також методів оцінювання результатів [51, с.62].

Адаптація починається з аналізу зворотного зв'язку, отриманого від учасників. На основі цього аналізу педагог може внести зміни у вибір історій, способи їх подання або методи взаємодії з аудиторією. Наприклад, якщо певні історії виявилися особливо ефективними в розвитку емпатії, ці історії можуть бути введені в регулярний цикл навчання, в той час як менш успішні історії можуть бути модифіковані або замінені на нові.

Крім того, адаптація системи включає в себе впровадження нових методів, які можуть з'явитися завдяки новим науковим дослідженням або практичному досвіду. Це може включати інтеграцію нових технологій, нових педагогічних практик або нових форматів для представлення повчальних історій, таких як: інтерактивні цифрові платформи, відео, або ігрові елементи.

Систематичний перегляд та оновлення методів і підходів дозволяє забезпечити, щоб система формування гуманістичної спрямованості залишалася ефективною і відповідала змінюваним умовам і потребам учасників. Це дозволяє досягти більш глибокого і тривалого впливу на розвиток моральних і етичних цінностей, сприяючи позитивним змінам у поведінці і ставленні до оточуючих.

Заключний етап у системі формування гуманістичної спрямованості засобом повчальних історій підсумовує всі попередні етапи та спрямований на оцінку ефективності системи, закріплення отриманих результатів та визначення подальших кроків у вдосконаленні виховного процесу.

На завершальному етапі особлива увага приділяється аналізу результатів, досягнутих у процесі виховання гуманістичної спрямованості. Важливо оцінити, наскільки повчальні історії вплинули на формування моральних і етичних цінностей у учасників, які зміни відбулися в їхній поведінці, ставленні до інших, здатності до співчуття та толерантності. Після оцінки ефективності важливо забезпечити стійкість результатів, досягнутих у процесі виховання.

Заключний етап також передбачає планування подальших дій для вдосконалення системи. За результатами оцінки ефективності система може потребувати коригування. Це може стосуватися як вибору повчальних історій, так і методів їх подання. Враховуючи інтереси та потреби аудиторії, програма

може бути адаптована для досягнення більшої релевантності та ефективності. Педагоги та розробники програм можуть розробляти нові методи та підходи, що враховують сучасні тенденції у вихованні та навчанні. Це може включати інтеграцію нових технологій, методів роботи з текстом, або нових форм соціальної взаємодії, що сприяють гуманістичному вихованню.

Важливим аспектом є підвищення кваліфікації педагогів, які працюють з повчальними історіями. Вони повинні бути ознайомлені з новітніми дослідженнями у галузі педагогіки та психології, вміти застосовувати сучасні методики та технології для ефективного формування гуманістичних цінностей у дітей та дорослих [13, с.174].

Таким чином, заключний етап системи формування гуманістичної спрямованості засобом повчальних історій завершує цикл виховного процесу, підбиває підсумки досягнень та визначає напрямки подальшого розвитку. Цей етап забезпечує не лише оцінку поточних результатів, але й створює основу для постійного вдосконалення системи, що сприяє формуванню в особистості стійких гуманістичних орієнтирів, які супроводжуватимуть її протягом усього життя.

2.2. Обґрунтування педагогічних умов виховання гуманності старших дошкільників

Цей розділ спрямований на пояснення стратегії формування гуманістичних цінностей через використання повчальних історій. Аналіз стану розробки питання виховання гуманістичних почуттів у дітей 5-6 років вказав на необхідність створення найкращих умов для розвитку гуманності у старших дошкільників в умовах закладів дошкільної освіти. Саме це й стало головною метою формувального етапу. Виникає потреба

- виділити та обґрунтувати педагогічні умови, необхідні для виховання гуманного ставлення дітей 5-6 років до своїх однолітків;

- розробити систему роботи для оптимізації процесу виховання гуманних почуттів у старших дошкільників в умовах ЗДО.

Аналіз наукової літератури показав, що рівень розвитку гуманності у старших дошкільників залежить від кількох чинників: використання в освітньому процесі повчальних історій, опори на елементи етнопедагогіки а також цілеспрямованого й систематичного впливу педагогів і батьків на емоційно-чуттєву сферу дітей 5-6 років. В ході визначення стратегії формування гуманістичних цінностей у дошкільників було використано принципи особистісно орієнтованого підходу. Цей підхід у контексті формування гуманних почуттів у дітей 5-6 років дозволив узгодити позиції учасників освітнього процесу та встановити взаємоповагу як ключову моральну цінність.

З огляду на початкову точку морального виховання, зокрема формування гуманних почуттів у старших дошкільників, були визначені педагогічні умови для реалізації цієї системи. До них ми віднесли:

- підвищення методичної підготовки педагогів ЗДО до морального розвитку дітей 5-6 років;

- засвоєння моральних принципів через збагачення виховного процесу дитячими іграми, насиченими елементами українського фольклору.

Далі розглянемо ці аспекти детальніше. Аналізуючи першу педагогічну умову, що стосується підвищення методичної готовності вихователів дитячих садків до морального розвитку дітей 5-6 років, важливо враховувати роль вихователів як прикладів для наслідування. Їхня задача – не лише навчити дітей основним моральним принципам, але й підтримати їх у прояві позитивних якостей характеру, підкріплюючи це своїм власним прикладом. Організація роботи з дітьми старшого дошкільного віку вимагає врахування їхніх вікових та індивідуальних особливостей, адже кожна дитина потребує особливого підходу для ефективного формування моральних цінностей.

Вихователь повинен добре розуміти дитячі бажання, прагнення і їх зв'язок з реальними потребами та інтересами, що сприяє всебічному розвитку особистості. Важливим аспектом у цьому процесі є ставлення педагогів до виконання своїх професійних обов'язків, адже лише ті, хто досконало володіє методами морального виховання, можуть ефективно впливати на формування

високих моральних якостей у дітей. Виховання високоморальної особистості можливе лише за участю компетентних фахівців, які здатні закласти основи позитивних рис характеру.

Важливою складовою цього процесу є застосування педагогами моральних принципів, таких як «золоте правило моралі», сформульоване Еммануїлом Кантом, яке зберігає свою актуальність і сьогодні. Коли моральні цінності стають інтегрованими у свідомість дитини, вони набувають стійкості та незалежності від інших, менш важливих цінностей, що становлять їхню основу.

У процесі морального виховання дітей педагоги повинні приділяти особливу увагу розумінню і осмисленню дітьми своїх вчинків. Спочатку важливо навчити дітей правильно поводитися відповідно до загальноприйнятих моральних норм і правил суспільства, а потім – діяти на основі цих норм у різних життєвих ситуаціях. При цьому слід враховувати, що навчально-виховна діяльність є фундаментом морального становлення дітей 5-6 років.

Загалом, будь-який процес навчально-виховної роботи в дитячому садку має моральне спрямування. Весь педагогічний процес повинен базуватися на принципах народності, моральності та гуманності. Незалежно від особливостей конкретної педагогічної системи, її мети та завдань, ці принципи мають бути невід'ємною частиною освітнього процесу. Народна культура, яка втілює національні цінності, значною мірою впливає на формування основних рис особистості, включаючи моральні, відповідно до національного характеру.

Для підвищення професійної компетентності вихователів у закладах дошкільної освіти необхідно звернути особливу увагу на збагачення знань про моральні якості та цінності дітей. Це можна реалізувати через організацію семінарів-практикумів, майстер-класів та тренінгів, присвячених моральному вихованню. Важливим є також аналіз педагогічних ситуацій, розгляд позитивних і негативних взаємодій героїв літературних творів, а також аналіз поведінки реальних людей з акцентом на власний досвід вихователів. Розширення емоційного та чуттєвого досвіду дітей є ключовим у формуванні моральних орієнтирів і розвитку розуміння характерів літературних героїв.

Педагог відіграє важливу роль у формуванні моральної свідомості, поведінкових моделей і моральних почуттів у дітей. Для ефективного виховання на основі народних традицій важливо, щоб педагоги володіли необхідними методичними знаннями та вміннями, а також досконало знали рідну мову, яка відображає культурні цінності минулого, теперішнього та майбутнього.

Педагог має створювати сприятливі умови для розвитку у дошкільника смаку до літератури, вміння балансувати між організованою та індивідуальною діяльністю з метою збагачення життєвого досвіду дитини, а також навчити її аналізувати зміст художніх творів і формувати власні етичні судження.

Для ефективного виховання гуманних почуттів педагогам важливо проявляти педагогічний такт і постійно працювати над власним вдосконаленням. Основне завдання педагога – сприяти формуванню у дітей позитивних моральних якостей, цінностей та адекватної самооцінки, а також впевненості у власних силах. І це можна зробити засобом повчальних історій.

Для того щоб дитина прагнула діяти правильно, важливо пробудити в неї емоційну реакцію на приклад інших, особливо якщо цей приклад викликає почуття краси або морального захоплення. Повчальні казки, оповідання, історії можуть стати потужним мотиватором для дітей у формуванні бажання наслідувати добрі вчинки.

Щоб ефективно виховувати дітей на основі народної педагогіки, педагоги мають глибоко ознайомитися з її принципами та вміння інтегрувати їх у всі аспекти освітнього процесу. Народна педагогіка повинна бути основою всієї навчально-виховної діяльності в дошкільних закладах, що забезпечить її високу ефективність і виховний потенціал. Важливо враховувати, що правильно організоване навчання повинно не лише передавати знання, але й розвивати в дітей гуманістичні цінності та моральні орієнтири. Важливим завданням є введення дітей у світ ціннісних ідей, формування моральних установок, а також ознайомлення їх із прикладами правильної поведінки і взаємодії з іншими [22].

У процесі морального виховання педагогам слід активно використовувати дитячу пареміографію, яка є складовою частиною фольклору і включає короткі

вирази, що в метафоричній формі передають суть різних явищ. До таких виразів належать: прислів'я, приказки, привітання, побажання, примовки, прикмети. Ці елементи фольклору допомагають дітям легко засвоїти моральні норми через живу мову. З їхньою допомогою у дітей розвиваються увага, фантазія, мовна культура, правильна артикуляція та почуття ритму [7, с.93].

Використовуючи фольклор у роботі з дітьми, педагоги повинні враховувати вікові та індивідуальні особливості дітей, а також дотримуватися педагогічних цілей, поставлених у процесі навчання і виховання. Ефективність виховного процесу залежить від того, наскільки педагог враховує актуальні потреби морального розвитку дітей і забезпечує необхідні умови для реалізації виховних завдань. Розширення змісту морального виховання засобами народної педагогіки можливе через ретельне планування освітньої роботи та добір найбільш відповідних методів і прийомів виховного впливу [22, с.65].

Особливу увагу в процесі виховання варто приділити методам і підходам, які допоможуть дітям зрозуміти та осмислити моральні вчинки персонажів повчальних історій і казок. Ефективне формування моральних якостей у дітей потребує активного залучення їх у процесі аналізу вчинків як реальних людей, так і вигаданих героїв. Інтеграція елементів культурного контексту, зокрема українського фольклору, є важливим компонентом у моральному вихованні, оскільки вона допомагає дітям краще усвідомити моральні норми та цінності.

Для досягнення цієї мети можна використовувати спеціалізовані програми, що фокусуються на моральному розвитку дітей дошкільного віку. Такі програми включають кілька ключових напрямків:

1. Поглиблення розуміння моральних вчинків:

- Творчі розповіді та драматизація. Діти створюють власні або колективні розповіді, в яких вони виступають в ролі персонажів казок. Це може включати творчі завдання, такі як «Якби я був (була) героєм казки, я б ...». Цей процес допомагає дітям осмислити моральні уроки, обговорюючи і змінюючи сюжети разом з іншими.

- Рольові ігри та театралізовані постановки. Розігрування сценок на основі казок або інших морально значущих сюжетів дозволяє дітям пережити і проаналізувати моральні ситуації, що сприяє глибшому розумінню моральних дилем.

2. Розвиток емоційної сфери та моральних переживань:

- Аналіз особистих емоцій. Діти навчаються усвідомлювати та аналізувати свої власні емоції і переживання, що сприяє розвитку емоційної інтелігентності та саморегуляції.

- Використання терапевтичних технік. Казкотерапія, музикотерапія, танцювальна терапія та кольоротерапія допомагають створити позитивний емоційний фон для дітей, що полегшує сприйняття моральних уроків.

- Театралізовані ігри. Інсценування сюжетів фольклорних творів допомагає дітям відчувати та виразити моральні емоції через гру.

3. Розширення досвіду моральної діяльності:

- Свята морального спрямування. Організація свят, таких як «День добрих справ» або «День доброго настрою», що ґрунтуються на казкових сюжетах, дозволяє дітям практично застосовувати моральні уроки.

- Колективна суспільно-корисна праця. Включення дітей у різні види колективної діяльності, такі як створення подарунків для близьких, допомога педагогам або написання привітальних листів, сприяє формуванню відповідальності і соціальної свідомості.

Ці методи допомагають дітям краще розуміти моральні цінності і активно застосовувати їх у повсякденному житті. Формування моральних якостей у дітей відбувається поступово, шляхом інтеграції базових цінностей, таких як свобода, відповідальність та взаємоповага, через різні активності і творчі підходи, які дозволяють їм глибше усвідомити і втілити моральні принципи.

2.3. Рекомендації щодо формування гуманістичної спрямованості дошкільників старшого віку засобами повчальних історій

Нами були розроблені практичні рекомендації щодо формування гуманістичної спрямованості у дошкільників старшого віку засобами повчальних історій. На нашу думку для забезпечення ефективного формування гуманістичної спрямованості важливо обирати повчальні історії, що відповідають віковим особливостям дошкільників старшого віку. Історії повинні бути простими для сприйняття та включати чіткий моральний урок.

Наприклад, історія про доброго лиса, який допомагає іншим тваринам, може бути адаптована для пояснення теми співчуття та допомоги. Важливо також адаптувати історії до культурного контексту, в якому перебувають дошкільники, щоб забезпечити їхню відповідність місцевим моральним та етичним нормам.

Використання інтерактивних методів подання повчальних історій може значно підвищити ефективність навчання. Наприклад, інтеграція рольових ігор, де дошкільники можуть виступати в ролях персонажів історії, сприяє більш глибокому засвоєнню моральних уроків. Інший метод – використання ілюстрацій та мультимедійних ресурсів, таких як відео з анімацією сюжету, що дозволяє візуалізувати моральні аспекти і робить процес навчання більш захопливим.

Після прочитання повчальної історії слід організувати обговорення, що дозволяє дошкільникам виразити свої думки і відчуття. Обговорення має включати запитання, що стимулюють рефлексію, такі як: «Чому герой вчинив саме так?» або «Який урок можна винести з цієї історії?». Такі питання допомагають дошкільникам зрозуміти і осмислити моральний зміст історії, а також сприяють розвитку критичного мислення і моральної чутливості.

Інтеграція повчальних історій у повсякденне навчання є важливим елементом формування гуманістичної спрямованості. Історії можуть бути включені в заняття з різних предметів. Наприклад, під час заняття з творчості дошкільники можуть створювати малюнки або театралізовані вистави на основі

прочитаних історій, що допомагає закріпити моральні уроки та заохочує до креативного вираження своїх думок.

Тематичні проекти, що включають повчальні історії, можуть бути використані для глибшого вивчення моральних тем. Наприклад, проект «Місяць добрих справ», в рамках якого дошкільники читають різні історії про доброту та допомогу, а також здійснюють реальні акції допомоги, такі як: створення листівок для літніх людей або благодійні збори, може допомогти закріпити гуманістичні цінності через практичну діяльність.

Важливо забезпечити залучення сімей до процесу формування гуманістичної спрямованості, щоб продовжити навчання за межами дошкільного закладу. Наприклад, можна надавати батькам рекомендації щодо читання певних повчальних історій вдома та обговорення їх з дітьми. Спільне читання і обговорення історій допомагає створити єдину моральну базу, яка підтримується як у навчальному середовищі, так і вдома.

Ці рекомендації забезпечують комплексний підхід до формування гуманістичної спрямованості у дошкільників старшого віку через повчальні історії, сприяючи розвитку основних моральних якостей і соціальних навичок.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження, можемо зробити ряд висновків.

Гуманність є ключовим аспектом виховання і розвитку особистості, особливо у старшому дошкільному віці, де вона відіграє центральну роль у формуванні моральних цінностей і соціальних навичок. Вона забезпечує основу для розвитку етичних норм і сприяє розвитку співчуття, емпатії та конструктивних міжособистісних відносин. Гуманістичні ідеї, які мають глибокі історичні корені в Україні, стали основою для формування моральних орієнтирів та культурних цінностей, що впливають на виховання і освіту.

Гуманізм як філософський принцип підкреслює цінність людської особистості, її права на самореалізацію та вільний розвиток, а також взаємодію з іншими на основі співчуття та поваги. Педагогічний гуманізм, в свою чергу, акцентує увагу на вихованні дітей через принципи любові, поваги та підтримки, сприяючи розвитку індивідуальності і соціальної адаптації.

Формування гуманної особистості у старших дошкільників вимагає системного підходу, включаючи інтеграцію гуманістичних ідей у навчальний процес через повчальні історії, рольові ігри та інтерактивні методи. Це дозволяє дітям краще зрозуміти моральні аспекти взаємодії з іншими, розвивати критичне мислення та культурну чутливість. Практичний гуманізм в українській педагогіці продовжує впливати на сучасні освітні практики, акцентуючи увагу на розвитку безкорисливих і гуманних якостей у дітей. Історичні постаті та сучасні педагоги підтверджують важливість гуманістичного підходу у вихованні.

Впровадження гуманістичних цінностей у ранньому віці сприяє не лише моральному розвитку дітей, але й їхньому подальшому успішному інтегруванню в суспільство, що є запорукою побудови гармонійних і конструктивних міжособистісних відносин у майбутньому.

Гуманні почуття та їх виховання є ключовими аспектами розвитку особистості у сучасному суспільстві. Вони сприяють духовному зростанню та

соціальної адаптації, відображаючи стійкі емоційні реакції на основі гуманістичних принципів. Розвиток гуманних почуттів, таких як доброзичливість, співчуття та відповідальність, є важливим для формування моральних цінностей та гармонійних соціальних відносин.

Науковці підкреслюють важливість раннього виховання гуманістичних почуттів, починаючи з дошкільного віку. Педагогічні практики, такі як використання повчальних історій та сюжетних ігор, є ефективними методами для розвитку емпатії та розуміння потреб інших. Це сприяє формуванню моральної установки та соціальних навичок, що є основою для подальшого соціального та емоційного зростання дітей.

Процес формування гуманних почуттів у дошкільному віці є складним і багатогранним, що включає емоційне та предметне спілкування, ігрову діяльність, продуктивні види творчості, а також навчання соціальним навичкам. Важливо враховувати індивідуальні особливості кожної дитини та створювати умови для її самовираження і розвитку.

Формування моральних норм у дошкільників є складним процесом, який виходить за межі простого навчання правилам. Це передбачає створення сприятливого середовища, яке підтримує доброзичливість та співчуття серед дітей. Педагогічний процес повинен включати активну участь дітей у спільній діяльності, де вони можуть розвивати соціальні навички і моральні цінності через практичний досвід та взаємодію з однолітками.

Створення дружнього та позитивного емоційного клімату у групі є ключовим для забезпечення комфортного середовища, де діти можуть вчитися співпрацювати, підтримувати одне одного і виявляти доброзичливість. Важливо, щоб вихователі використовували різноманітні методи, включаючи історії і ігрові ситуації, для навчання дітей моральним нормам і формування позитивних стосунків.

Однак, важливо уникати формалізованого підходу до виховання і враховувати індивідуальні потреби кожної дитини. Педагоги повинні активно взаємодіяти з дітьми, враховувати їх особистісні особливості та емоційні

потреби. Ефективне моральне виховання вимагає систематичного підходу, де всі аспекти життя дитини сприяють її моральному розвитку.

Гуманістичний підхід у вихованні акцентує на повазі до унікальності кожної дитини, толерантності до культурних і особистісних відмінностей, а також на позитивній мотивації та взаємоповазі в педагогічному процесі.

Для сучасного педагога дошкільного віку важливими є як професійні, так і особистісні якості, які допомагають ефективно реалізовувати освітні програми та індивідуально підходити до кожної дитини. Інноваційні педагогічні технології, зокрема сторітелінг, надають нові можливості для захоплюючого та ефективного навчання, дозволяючи розвивати у дітей критичне мислення, креативність і соціальні навички через емоційно насичені історії.

Сторітелінг, що включає різні типи історій, такі як казки, детективи або повчальні оповіді, сприяє формуванню позитивних моральних цінностей у дітей, розвитку їх комунікативних навичок і соціальної компетентності. Цей метод не тільки стимулює інтерес і активність дітей, а й допомагає їм зрозуміти важливі життєві уроки через емоційний зв'язок з персонажами та сюжетами.

Повчальні історії мають значний вплив на формування гуманістичних цінностей у дошкільників, допомагаючи їм розвивати емпатію, соціальні навички та моральні уявлення. Вони підтримують емоційне благополуччя дітей, формують позитивне середовище для навчання і сприяють їхньому комплексному розвитку.

Формування гуманістичних цінностей у дошкільників через повчальні історії є важливим аспектом їхнього розвитку. Гуманність, яка охоплює комплекс якостей, що визначають стосунки між людьми, грає ключову роль у вихованні дітей.

Педагог, завдяки глибокому розумінню теоретичних і методичних аспектів, може ефективно використовувати повчальні історії для розвитку гуманістичних почуттів у дітей. Основна роль вихователя полягає не тільки у передачі знань про гуманність, а й у створенні сприятливих умов для ігрової діяльності, де діти можуть навчитися гуманному поведінці через практичний досвід.

Процес формування гуманістичних цінностей включає вибір історій, відповідних віковим особливостям дітей, емоційне залучення до розповідей, активну участь дітей у обговоренні та аналізі історій. Педагогічний підхід, що інтегрує повчальні історії з іншими виховними методами, такими як малювання чи рольові ігри, забезпечує комплексний розвиток дитини, сприяючи її емоційному, соціальному та інтелектуальному зростанню.

Система формування гуманістичної спрямованості у дошкільників через повчальні історії є ефективним методом виховання, що сприяє розвитку моральних якостей у дітей. Використання історій з чітко вираженим моральним уроком допомагає дітям формувати емпатію, соціальні навички та позитивні моральні цінності. Педагогічний підхід, що включає вибір відповідних історій, емоційне залучення, активну участь дітей у обговоренні та інтеграцію з іншими виховними методами, забезпечує комплексний розвиток дитини і готує її до позитивної соціальної взаємодії.

Формування педагогічних умов виховання гуманності у старших дошкільників передбачає створення середовища, яке сприяє розвитку моральних і соціальних навичок. Ключовими умовами є використання повчальних історій, які забезпечують емоційне залучення і моделювання позитивної поведінки, активне обговорення ситуацій, що стимулює критичне мислення і самопізнання, а також інтеграція з ігровими та творчими методами, що підтримують глибше засвоєння моральних цінностей і соціальних навичок.

Для ефективного формування гуманістичної спрямованості у дошкільників старшого віку засобами повчальних історій, важливо дотримуватися кількох ключових рекомендацій. По-перше, необхідно обирати та адаптувати історії відповідно до вікових особливостей дітей і культурного контексту, щоб забезпечити зрозумілість і відповідність моральних уроків. По-друге, інтеграція інтерактивних елементів, таких як рольові ігри і мультимедійні ресурси, може значно підвищити ефективність засвоєння моральних уроків. По-третє, організація обговорень після прочитання історій допомагає дітям осмислити моральний зміст і розвивати критичне мислення. По-четверте, включення історій

у повсякденне навчання через творчі та соціальні заняття сприяє закріпленню уроків. По-п'яте, розробка тематичних проєктів дозволяє глибше вивчати моральні теми та практично застосовувати їх. І нарешті, залучення сімей до процесу навчання допомагає підтримувати і закріплювати гуманістичні цінності як у дошкільному закладі, так і вдома.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балл Г.О. Орієнтири сучасного гуманізму (у суспільній, освітній, психологічній сферах). Київ. 2007. 170 с.
2. Барабаш С.Г. Філософія серця, або гуманізм Василя Сухомлинського. Дзеркало тижня. 2001. №39. С. 5-9.
3. Барбіна Є.С. Гуманізація педагогічної освіти у світлі людиноутворюючої функції. Педагогічні науки: збірник наук. праць. Миколаїв: Вид-во МДУ. 2008. Вип. 20. Т. 1. С. 34-43.
4. Бех І.Д. Гуманізм у вихованні підростаючої особистості. Рідна школа 1995. № 9. С. 23–25.
5. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ: Либідь. 2003. Кн. 1. 280 с.
6. Білан О., Возна Л., Максименко О. Українське дошкілля. Програма розвитку дитини дошкільного віку. Тернопіль: Мандрівець. 2013. 264 с.
7. Богуш А. М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: Підручник. Київ: Вища школа. 2012. 457с.
8. Боришевський М.Й. Гуманізація між особистісних взаємин в навчально-виховних закладах нового типу. Тези доповідей та виступів. Київ. 2005.
9. Гавриш Н. Доброму всюди добре, або як допомогти дітям зростати доброзичливими. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2017. № 8. С. 40-45.
10. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь. 1997. 376с.
11. Гордійчук О.Є. Моральне виховання молодших школярів засобами етнопедагогіки. Чернівці. 2011. 188 с.
12. Гуманістичне виховання дітей дошкільного віку в контексті інноваційної педагогічної діяльності: монографія / Т.І. Поніманська,

І.М. Дичківська, Л.І. Врочинська та ін.; за наук. ред.: Т.І. Поніманської, І.М. Дичківської. Рівне: Волинські обереги. 2012. 206 с.

13. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підруч. для студентів вищ. навч. закл. 3-тє вид., випр. Київ: Академвидав. 2015. 303 с.

14. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум: навчальний посібник. Київ: Слово. 2013. 448 с.

15. Добридень А. Гуманістична та педагогічна культура сучасного вчителя. Проблеми підготовки сучасного вчителя 2011. № 4 (Ч. 2). С.151-158.

16. Доманюк О.М. Виховання доброзичливого ставлення до однолітків у дітей старшого дошкільного віку як психолого-педагогічна проблема. Педагогічні науки: збірник наукових праць. Херсон. 2017. Вип. LXXIX. Т. 2. С. 80–84.

17. Доманюк О.М. Формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку: навчально-методичний посібник. Кременець. 2018. 144 с.

18. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури. 2012. 424 с.

19. Задорожна О. Роль гуманістичних цінностей в сучасних умовах. Актуальні проблеми професійної педагогіки та освіти: досвід, новації, перспективи: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Національний університет «Львівська політехніка»), м. Львів, 25 квітня 2024 року; за заг. ред. Наталії Мукан. Львів. 2024. С.493-494.

20. Залізник А., Гаврилюк С., Педагогічна взаємодія закладу дошкільної освіти та сім'ї у вихованні дітей дошкільного віку. Збірник наукових праць Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. 2020. Вип. 1(3). ч. 2.

21. Канарова О.В. Принципи й закономірності формування колективних взаємин дошкільників із дорослими та однолітками. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2021. Випуск 81. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. С.98-102.

22. Кисельова О.І. Морально-етичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами українського фольклору: дис. канд. пед. наук: 13.00.08. Одеса. 2009. 278 с.

23.Козлюк О.А. Система виховання гуманістичної спрямованості спілкування у старших дошкільників. Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: науково-теоретичний збірник. Переяслав-Хмельницький. 2008. Вип. 14. С.110-113.

24.Козлюк О.А. Формування гуманістичної спрямованості спілкування дітей старшого дошкільного віку. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. праць. Наукові записки РДГУ. Випуск 27. Рівне: РДГУ. 2003. С. 34-37.

25.Комашко С. Гуманізм як основа ціннісних орієнтацій людини. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2013/visnuk_47.pdf.

26.Кононко О.Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника: навчально-методичний посібник до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Київ: Світич. 2009. 208 с.

27.Кононко О.Л. Методологія та методи дослідження з дошкільної педагогіки: навч. посіб. зі спец. 8.01010101 «Дошкільна освіта». Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя. 2017. 165 с.

28.Кононко О.Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника: (системний підхід). Київ: Стилос. 2000. 336 с.

29.Короленко В.Л. До проблеми морального виховання дітей дошкільного віку. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. 2015. № 2. (Серія «Педагогічні науки»). С. 101–104.

30.Кремень В.Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. Київ: Педагогічна думка. 2008. С. 151–156.

31.Кузьменко В. Індивідуалізація виховання і навчання. Дошкільне виховання. 2000. № 10. С. 5–7.

32.Кулаченко О.В., Молодушкіна І.В. Теорія і практика формування дитячого колективу. Харків: Основа. 2012. 144 с.

33.Лисенко Н., Кирста Н. Педагогіка українського дошкільця у 3-х частинах. Ч.2. Київ: Слово 2017. 360 с.

34.Листопад О.А. Теоретико-методичні засади формування професійно-творчого потенціалу майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти: автореф. дис. док. пед. наук: теорія і методика професійної освіти. Одеса. 2016. 48 с.

35.Литвинов В.Д. Переднє слово. URL: <http://litopys.org.ua/human/hum01.htm>.

36.Лохвицька Л. Моральне виховання: нові чи старі проблеми. Дошкільне виховання. 2014. № 7. С. 12-16.

37.Мелков Ю.О. Гуманістичні інтенції трансформацій освіти в умовах XXI століття. 2024. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741963/1/MAUP24.pdf>.

38.Пархоменко А.В. Особливості виховання гуманних почуттів у дошкільників. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2015. №2. С. 118–122.

39.Пісоцький О.П., Пісоцька Л.М. Проектування предметно-розвивального середовища в ДНЗ: навч. посіб. для студ. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя. 2014. 57с.

40.Платонова О.Г. Особливості становлення дитячого колективу в закладі дошкільної освіти. Вісник. Серія: Педагогічні науки. 2022. №17 (173) С.80-85.

41.Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навч. посібник. Київ: Академвидав. 2006. 456 с.

42.Поніманська Т.І. Теоретико-методичні засади гуманістичного виховання дітей дошкільного віку: монографія. Рівне: РДГУ. 2006. 352 с.

43.Пономарьов О.С. Безальтернативність педагогіки добра. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. 2015. Вип. 42 (46). С 27–36.

44.Русинка І. Психологія: навч. посіб. 2–ге вид., переробл. і доповн. Київ: Знання. 2011. 407 с.

45.Савченко Н.С. Ідеї гуманізму у творах В.О.Сухомлинського. «Творча спадщина В. О. Сухомлинського у контексті викликів воєнного часу»: Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю, присвяченої 105-й річниці від дня народження В.О. Сухомлинського, м. Кропивницький. 27 вересня 2023 року. Кропивницький: РВВ ЦДУ ім. В. Винниченка. 2023. С.41-43.

46.Сізов В.В., Славська Я. А., Бондаренко О.А., Новіков М.Ю. Культурологічні особливості гуманізації європейської педагогіки. The 1st International scientific and practical conference «European congress of scientific achievements» (January 29-31, 2024) Barca Academy Publishing. Barcelona. Spain. 2024. С.198-206.

47.Скрипник Н.І. Психолого-педагогічні засади виховання гуманних взаємостосунків у дітей старшого дошкільного віку : монографія. Умань: Візаві. 2012. 153 с.

48.Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки. Навчальний посібник, 2-ге вид. Київ: Академвидав. 2006. 265 с.

49.Сторителінг як мистецтво красивої розповіді. URL: <http://surl.li/covain>.

50.Сторителлінг як метод навчання. URL: <https://www.creativeschool.com.ua/blog/storitelling-yak-metod-navchannya/>

51.Тихомірова О. Б., Фоміна Н. І. Концепція гуманної педагогіки у сучасному навчанні. Педагогічні науки. 2016. №7(49). С.61-63.

52.Фольваркова В.І. Показники та рівні розвитку моральної свідомості особистості. Дошкільна освіта. 2004. № 3. С. 8–13.

53.Хамська Н.Б. Підліток на шляху до моральності: навч.-метод. посібник. Вінниця: Універсам-Вінниця.1998. 136 с.

54.Хоменко А. В. Ідивідуально-гуманістичний підхід у вихованні особистості. Педагогічні науки: Збірник наукових праць. Випуск 2(58). Полтава.2013. С. 29-36.

55.Цикова А. Виховання дружніх взаємин у дітей дошкільного віку. Орликіана-2021: проблеми та перспективи сучасної освіти: матеріали наук.-практ. симп. (13 жовтня 2021 р.). Миколаїв. 2021.С.281-284.

56.Цюпак І.М. Витоки гуманістичної спрямованості виховання дітей дошкільного віку в Україні. Педагогічні науки: зб. наук. праць. Херсон. 2010. Вип. 55. С. 166-171.

57.Шафран К. «Повчання Володимира Мономаха дітям» як поради батькам для доброго виховання дітей. URL: <http://www.sde.org.ua/zmi/zlus/item/2124->

[povchannya-volodymyra-monomakha-dityam-yak-poradnyk-batkam-dlya-dobrogo-vykhovannya-ditej.html](#).

58. Якименко Л. Ю., Луценко В. О. Особливості міжособистісних відносин в дитячому колективі. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: збірник наукових праць. 2012. Випуск 16. Книга 1.